

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Β'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1882

ΑΡΙΘ. 23

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Ιστορικά σελίδες: Ὁ ἀπαγχονισθῆς νεκρός, ὑπὸ Κ. Ρ. Ξένου. — Θωμάσινα Σπινόλα, ὑπὸ Ε. Γ. Ζαλοκώστα. — Ἱστορία παλαιῶν κακουργημάτων, ὑπὸ Στ. Στεφάνου. — Ἡ Ἀλβανία καὶ ὁ Σκενδέρβης. — Λεύκωμα — Τόρα, ποιήσις Κ. Παλαμᾶ. — Πολιτικὴ ἐπιθεώρησις. — Βιβλιοκρισία. — Ἐδόμας. — Χρονικά.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΑΠΑΓΧΟΝΙΣΘΕΙΣ ΝΕΚΡΟΣ

I.

Οἱ ὄρατοί ἐκεῖνοι κῆποι, εἰς οὓς ἀπολήγουσιν οἱ λοφίσκοι τῆς Belleville, μετὰ τῆς κρεμαστῆς αὐτῶν γεφύρας καὶ τῶν δέξυλίων τοῦ Chaumont, ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῶν ὁποίων ἴσταται ὡς σκοπιὰ ἑλληνικὸν ναΐδιον, κατ' ἀπομίμησιν ἐκείνου τῆς Τιβουρναίης Σιδύλλης ἐγερεθὲν, ὅπου οἱ Παριεῖς ἀστοὶ ἀναβάνοντες ἀποθαυμάζουσι τὸ ἴδιον αὐτῶν ἄστου ἀπὸ ἐβδόμηκοντα μέτρων ὕψους, πρὸ ὀλίγων ἀκόμῃ ἐτῶν ἦσαν ἄσμη ὠρυχεῖα τιάνου, τὰ ὁποῖα ἡ τέχνη μετέδωκεν εἰς παραδείσους. Τινὲς μάχιστα ἐπὶ μολόγοι διατείνονται ὅτι διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ ὄρος τιάνου (Chaumont) ἡ ἄκρα ἐκείνη ἢ φαλακρά καὶ δόσυχτος, ἄλλοτε.

Ἄλλ' οἱ βράχοι οὗτοι, οἱ ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς μυριαμέτρου λίανης ὡς αἰγίροι ἀναθάλλοντες καὶ οἱ συνορεύοντες γήλοφοι ἔχουσιν ὅλην ἱστορίαν. Ὁ ἐπὶ τῆς ἄκρας κορυφῆς ἰστάμενος καὶ κατοπτρεύων τὴν περίξ κοιλάδα συνκισθάνεται φρικίασιν, ἀνατρέχων εἰς ἄλλην ἐπαχὴν καὶ ἐνθυμούμενος τῆς ἀγχόνης τοῦ Montfaucon, ἣτις ὑπῆρχεν ἐκεῖ που ἰστημένη μέχρι τῆς προτεραίας τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Οἱ τελευταῖοι ἐναπομείναντες λίθοι μετετοπίστησαν ἔκτοτε, ἐκ παραδόσεων δὲ συμπεραίνουσιν ὅτι

ὁ δυσώνυμος οὗτος λόφος τοῦ Ἰέρακος ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ προαπτείου τοῦ Ἀγ. Μαρτίνου μετὰ τὴν ὁδοῦ τῶν Νεκρῶν καὶ ἐκείνης τῶν Ὄξυλίθων τοῦ Chaumont.

Ἐκεῖ ἐστρατοπέδευον ἄλλοτε πολιορκῶν τοὺς Παριεῖς ὁ Σιγεφρίδος μετὰ πολυαριθμοῦ στρατιάς Νορμανδῶν, ἔτοιμος νὰ λεηλατήσῃ τὴν πόλιν, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ροβέρτου Εὐδοῦ δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν του. Καὶ συνεκροτήθη μάχη φοβερὰ, ἡ περιώνυμος μάχη τοῦ Montfaucon, καθ' ἣν 9,000 ἐξ αὐτῶν νεκροὶ ἐκάλυψαν τὸν γῆν, ἐνῶ ἡ ἐρυθρὰ σημαία τοῦ Ἀγ. Διονυσίου ἐκυματίζετο ὑπερψάνως ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς. Ἄλλ' ἡ ἐνδοξοῦς αὕτη ἡμέρα ἐλητημονήθη ἀπέναντι τῶν φρικαλέων σκηνῶν, αἵτινες διεδραματίζοντο ἐκεῖ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὄχλου, ὅστις ἐπέζηται θεάματα, ἔστω καὶ ἀπαγχονιζομένων.

Δέκα καὶ ἕξ λίθινοι στῦλοι, συνδεόμενοι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὸ μέσον καὶ τὴν κορυφὴν διὰ ξυλίων δοκῶν, ἀφ' ὧν ἐκρέμοντο αἱ σιδηραὶ ἀλυσεῖς, ἀπετέλουν τὴν ὀλεθρίαν ταύτην μηχανὴν, κάτωθεν τῆς ὁποίας ἠνείγετο χαίνων ὁ λάκκος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐρρίπτοντο ἀναμῆξ τὰ καταβιβάζόμενα ἀπὸ τῆς ἀγχόνης πτώματα. Ἐνώπιον δὲ τῆς σιδεραῆς πύλης, ἣτις ἔκλειε τὸν περίβολον ὑψοῦτο μέγας σταυρός, πρὸ τοῦ ὁποίου οἱ Κορδελέροι μοναχοὶ ἤκουον τὴν ἐξομολόγησιν τῶν καταδίκων. Πρὸ αὐτῶν ἔτι αἱ γυναῖκες τῆς μονῆς τῶν Θυγατέρων τοῦ Κυρίου περιέμενον τὴν συνοδίαν, προσφέρουσαι οἶνον καὶ ἄρτον, τὸ τελευταῖον δεῖπνον, εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ ἀναβῶσι τὸ ἱερώμα.

Καὶ ὅμως, κατὰ παράδοξον ἀντίθεσιν, τὸ πεδίον τοῦτο τῆς αἰμωγῆς, ὅπου οἱ κοραεὶς κατεσπάρασον τὰ αἰωρούμενα πτώματα, ἢ οὐ συγχρόνως τόπος εὐθυμίας καὶ συμποσίων ὑπαίθρων. Ἐτελεύτησαν ἐκεῖ ὄργια τὰ ὁποῖα περιέγραψε διὰ μελανῶν χρωμάτων ὁ Βιλλῶν, ὁ ποιητὴς οὗτος τοῦ 13^{ου} αἰῶνος.

Μέχρι τινὸς ὁ λαὸς ἐβλεπεν ἀπαγχονιζόμε-

νους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, λωποδύτας κοινούς, μὴ ἔχοντας ἄλλον τίτλον εὐγενείας ἢ τὸν τοῦ ληστοῦ καὶ δολοφόνου. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης αἰώρας ἀνεβιβάσθησαν ἄνδρες κατέχοντες τὰ πρῶτα ἀξιώματα τῆς πολιτείας, πρῶτον εὐνοοῦμενοι, πρῶτον ὑπουργοί.

Μεταξὺ τῶν πρῶτων ἀναφέρεται ὁ κουρὺς Λουδοβίκου τοῦ ἀγίου, ὁ ἐξ ἀπορρήτων τοῦ ἐλέω Θεοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος Φιλίππου τοῦ Γ' Πέτρος La Brosse, ὅστις ἐτόλμησε νὰ κατηγορήσῃ τὴν βασιλίссαν Μαρίαν, τὴν ἐκ τοῦ Βραβάντου, ὅτι ἐφόνευσε τὸ τέκνον τῆς προτέρας συζύγου τοῦ βασιλέως Ἰσαβέλλας τῆς Ἀραγῶνος. Ἡ βασιλίсса διεταίνετο ὅτι ὁ La Brosse διέπραξε τὸν φόνον διὰ νὰ κατηγορήσῃ αὐτὴν ἔπειτα ὡς παιδοκτόνον. Ὁ δεισιδαίμων Λουδοβίκος κατέφυγεν εἰς Σίβυλλάν τινὰ τῶν ἀγίων, ἧτις ὑπερησπίσθη τὴν βασιλίссαν καὶ ὁ ὑπουργός, κατηγορηθεὶς συγχρόνως ὡς πωλήσας τὰ ἀπόρρητα τοῦ Κράτους εἰς τὸν βασιλέα τῆς Καστίλλης, ὠδηγήθη δέσμιος εἰς τὸν τόπον τῆς ἀγχόνης τὴν 30 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1278.

Τὸ δεύτερον θῦμα ὁ Νορμανδὸς Μαριγνὺ, ἦτο θησαυροφύλαξ Φιλίππου τοῦ Ὁραίου. Καὶ ἠγαπᾶτο τοσοῦτον, ὥστε καὶ ὁ ἀνδριάς αὐτοῦ ζῶντος ἐστήθη παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἦτο ἀληθῶς τὸ alter ego τοῦ Φιλίππου. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε καὶ ὁ Λουδοβίκος Γ', ὅστις, ὡς εἶπέ τις τῶν συγχρόνων του συγγραφέων, ἦτο violentif mais pas bien attentif en ce qu'au royaume falloit, ἐζήτει χρήματα διὰ τὴν στέφιν του. Ἀλλὰ χρήματα δὲν ὑπῆρχον εἰς τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν καὶ ἀπὸ τοῦ Μαριγνὺ ἐζητήθη λογοδοσία περὶ τῶν θησαυρῶν, ὧστος εἶχεν ὁ Φίλιππος Δ'. Κατ' ἄρχοντος αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ συγκροτηθέντος δικαστηρίου παρουσιάσθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ Φιλίππου τούτου Κάρολος, διατεινόμενος μεταξὺ ἄλλων ὅτι ὑπεξήρουν ἐκ τῶν θησαυρῶν, τῶν ἀποστελλομένων εἰς τὸν Πάππαν, ὅτι ἐκιδόλωσε τὸ νόμισμα, ὅτι ἐξήκει τὴν μαγειρίαν καὶ συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν Φλαμανδῶν πρὸ πάντων, παρ' ὧν ἐδέχθη χρήματα, ὅπως ἐξυπατάσῃ τὸν ἡγεμόνα του. Τεσσαράκοντα οὕτω κεφάλαια κατηγορίας ἐπεσώρευθησαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Μαριγνὺ, εἰς ἃ δὲν ἐπέτρεψαν οὔτε κἀν ν' ἀπολογηθῇ, ἀλλὰ δέσμιος ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀγχόνην (30 Ἀπριλίου 1315), ἐπὶ τὴν διημαρτύρητο περὶ τῆς ἀθωότητός του. Οἱ συγγενεῖς του καὶ κληρονόμοι κατεδιώχθησαν ἀνηλεῶς. Κατηγορήθησαν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ καὶ σύζυγος ὅτι κατεσκευάζον ἐκ

κηροῦ ἀνδρείκελα τοῦ βασιλέως, τὰ ὅποια ἐτύπων διὰ βελονῶν, ἵνα ἐπισύρῳσιν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν καὶ ὁ μωρὸς ἡγεμὼν ἐπέισθη καὶ κατεδιώχθησαν. Ἀλλ' ὅμως ὕστερον ὁ Λουδοβίκος, μετανοήσας, ἐγένετο ἀνάδοχος τοῦ υἱοῦ τοῦ Μαριγνὺ καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ του ἐγκατέλιπεν εἰς αὐτὸν κληροδοτήματα ἐκ 40,000 λιρῶν, ὁ δὲ Κάρολος διένειμεν ἐλεημοσύνας, διατάσσων τοὺς λαμβάνοντας νὰ ἱκετεύωσι τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ Μαριγνὺ.

Παράδοξος τῶντι σύμπτωσις! Ὁ La Brosse, ὅστις εἶχε διατάξει τὴν ἐπισκευὴν τῆς ὀλεθρίας μηχανῆς, ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἐκείνης ἀγχόνης, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Μαριγνὺ. Ἡ αὐτὴ τύχη ἀνέμενε τρίτον ὑπουργόν, τὸν Πέτρον Ρεμὺ, ὅστις ἐπεσκευάσεν ἐπίσης τὴν χαλαρωθεῖσαν μηχανήν. Ὁ λαὸς προσφῆτευσεν τότε. Ἐπὶ τῶν στύλων τῆς ἀγχόνης τὴν ἐπιούσαν τῆς ἐπισκευῆς εὐρέθη τὸ ἐπόμενον δίστιχον

En ce gibet ici emmy
Sera pendu Pierre Remy.

Καὶ ὁ λαὸς δὲν ἠπατήθη, διότι ὁ Πέτρος Ρεμὺ κατηγορηθεὶς ἐπὶ Φιλίππου ΣΤ' τοῦ Βαλλουᾶ, τὸ 1328, ἐδέθη εἰς τὴν οὐρανὸν ἵππου καὶ συρόμενος διὰ τῶν ὀδῶν ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀγχόνην τοῦ Mantfaucou, ὅπου ἄρτι εἶχεν ἀπαγχονισθῆ ὁ Macé de Maches, ἀργυραμοιβὸς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ Renè de Siran. Ἡ δημευθεῖσα περιουσία τοῦ Ρεμὺ ἀνήρχετο εἰς 1,200,000 λιρῶν.

Ἀνῆλθον εἶτα καὶ ἄλλοι τὸ ἱκρίωμα ἐκεῖνο ἐπιφανεῖς ἄνδρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶς πρόεδρος τοῦ Παρλαμέντου, ὁ Οὔγος de Cuisy (1336), ὁ κουρὺς τοῦ Λουδοβίκου ΙΑ' Ὁλιβιέρος (1484), δύο ἐπιμεληταὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὁ Semblançay (1524) καὶ ὁ Jacques de Beaune τὸ 1527 καὶ τελευταῖον ὁ θησαυροφύλαξ Ἰωάννης Fouchet (1533).

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀγχόνης ἐμελλε ν' ἀναρτηθῇ βραδύτερον ὁ νεκρὸς τοῦ ναυάρχου Κολιγνὺ, μετὰ τὴν φοβερὰν νύκτα τῆς 24ης Αὐγούστου τοῦ 1572. Καὶ εἶναι αὕτη ἡ νύξ τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου, ἡ νύξ τῆς σφαγῆς τῶν Οὐγενόττων.

Τὴν 18ην Αὐγούστου ἐξώθεν τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων ὁ Καρδινάλιος τοῦ Βουρβῶνος ἠλόγει τοὺς γάμους τοῦ βασιλέως τῆς Νοβάρρας μετὰ τῆς Μαργαρίτας Βαλλουᾶ, ἀδελφῆς τοῦ Καρόλου

Θ'. Δὲν ἠδύναντο νὰ τελεσθῶσι ἐντὸς τοῦ ναοῦ, διότι ὁ Ἑρρίκος δὲν ἦτο καθολικός. Εἰς τοὺς γάμους ἐκείνους πηρῆσαν ἀναμῆξ καθολικοὶ καὶ Καλθινισταὶ καὶ κατὰ τινὰ σύμπτωσιν, ὡς δηγεῖτο ὁ Βάλτερ Σκόττ εἰς τὰς ἐσπερίδας του ἐν Παρισίοις, οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν τελευταίων εὐρέθησαν παρὰ τὸ πλευρὸν ἐκείνων, οἵτινες μετὰ ἐξ ἡμέρας θὰ ἦσαν οἱ φονεῖς των. Εἰς τοὺς γάμους τούτους παρίστατο καὶ ὁ ναύαρχος Κολιγνὺ. Ὁ Ἑρρίκος ἐπιστρέφειν εἰς τὸ Λουβρον παρεπονείτο εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὴν Αἰκατερίνην τῶν Μεδίκων ὅτι ἠρνήθησαν νὰ δεχθῶσιν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ὡς ἐν κατεῖχετο ὑπὸ λέπρας. Ἐορταὶ καὶ χοροὶ διεδέχθησαν τοὺς γάμους, ἐνῶ συγχρόνως εἰς τὰ ἀπόρρητα Συμβούλια τοῦ ἡγεμόνος κατηρτίζετο τὸ πρόγραμμα τῆς σφαγῆς. Ἀλληγορικαὶ παραστάσεις, καθ' ἃς ὁ βασιλεὺς Κάρολος καὶ ἡ αὐλή του παρίστατο ἐν μέσῳ τῶν ἡδονῶν τοῦ Παραδείσου, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Νοβάρρας καὶ οἱ καλθινισταὶ κρημνιζόμενοι εἰς τὰ Τάρταρα καὶ τῆς ὁποίας συμμετέσχον ὡς ὑποκρίται οἱ θῦται ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰ θύματα ἐξ ἑτέρου, ἠδύναντο ἴσως ν' ἀφυπνίσωσι τοὺς τελευταίους ἐκ τοῦ ληθάργου. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἐζήτησαν τὴν ἐξήγησιν τῆς ἀλληγορίας.

Αἱ εορταὶ δὲν εἶχον ἀκόμη τελειώσει, ὅτε τὴν 22 Αὐγούστου ὁ Μωρσεβὲρ ἐνεδρεύων ἀπὸ τοῦ παραθύρου οἰκίας τινὸς παρὰ τὸν ἅγ. Γερμανὸν ἐπυροδόλει κατὰ τοῦ ναυάρχου. Ὁ Κολιγνὺ ἐπληρώθη εἰς τὸν βραχίονα καὶ ὁ Κάρολος μετὰ τῆς μητρὸς του καὶ τῆς αὐλῆς ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν πληγωθέντα, τοῦ ὁποίου ἤδη εἶχε προγράψῃ τὴν κεφαλὴν. Ἡ δὲ Αἰκατερίνη μετὰ περιεργείας ἐξήταξε τὴν σφαίραν, ἧτις διεπέρασε τὸν βραχίονα τοῦ Κολιγνὺ, διὰ νὰ βεβαιωθῇ, ἐὰν τῶντι εἶχε βαφῆ εἰς δηλητήριον.

Ἐν τούτοις ἡ φοβερὰ νύξ τῆς 24 Αὐγούστου τοῦ 1572 ἐξήπλωσε τὸν μέλανα μανδύαν τῆς. Τὸ Λουβρον ἐπληρώθη μισθωτῶν στρατευμάτων. Τὸ τελευταῖον διαβούλιον συνεκροτήθη καὶ ἡ διεύθυνσις τῆς ἐπιχειρήσεως ἀνετέθη εἰς τοὺς δούκας τῆς Γκιζης καὶ Ὁμάλης.

Κατὰ τὰς δοθείσας ἀνωθεν διαταγὰς τὴν 2ην μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὁ κώδων τοῦ παρὰ τὸ Λουβρον Ἁγ. Γερμανοῦ ἐσήμανε τὴν ὥραν τῆς σφαγῆς. Αἱ ὀδοὶ ἐπλημμύρισαν στρατιωτῶν φερόντων λευκοὺς σταυροὺς ἐπὶ τῶν πιλικίων. Οἰκίαι καὶ νοεὶ ἐφωταγωγῆθησαν θριαμβευτικῶς καὶ οἱ δολοφόνοι ἐσπευσαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κολιγνὺ, ὅστις ἔκειτο ἐπὶ τῆς κλίνης πληγωμένος. Ὁ δούξ τῆς Γκιζης περιέμενε κάτω εἰς τὴν αὐλήν. —

Βέεμ! ἐτελείωσες τὸ ἔργον;—ἐφώνησε πρὸς τὸν Γερμανὸν δολοφόνον—Ρίψατε αὐτὸν ἀπὸ τοῦ παραθύρου! Καὶ ὁ Βέεμ καὶ ὁ Σαρλαβουσσός, ὁ ἕτερος τῶν δολοφόνων, ἔρριψαν τὸν Κολιγνὺ ἀπὸ τοῦ παραθύρου. Ὁ δούξ ἐσπόγγισε τὸ πρόσωπον τοῦ ναυάρχου, ὅστις δὲν εἶχεν ἐτι ἐκπνεύσει, φοβούμενος μὴ ἠπατήθη ὑπὸ τῶν μισθωτῶν του καὶ ἐλάκτισε τὸν ψυχορραγοῦντα. Οὕτω αὔριον θὰ λακτίσῃ καὶ αὐτὸν νεκρὸν ὁ Ἑρρίκος Γ', δολοφονηθέντα ἐν τοῖς ἀνακτόροις του! . . .

Οὕτω τὴν ἐπαύριον πάλιν θὰ ἐκδικήσῃ τὸν δούκα ὁ Ἰακωβίνος μοναχὸς παρὰ τὸν ἅγιον Κλοτοάλδον διαπερῶν διὰ τῆς μαχαίρας τὰ στήθη τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις, ἀπόπεμπος καὶ πολιορκῶν τὴν ἰδίαν πρωτεύουσιν, ἠπείλει ἐκεῖθεν τοὺς Παρισίους, λέγων ὅτι ἦσαν βαρεῖα κεφαλὴ διὰ τοιοῦτον σῶμα, οἷον ἡ Γαλλία καὶ ὅτι εἶχον ἀνάγκην ἀφαιμάξεως! . . .

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ σφαγὴ τελεῖται ἐν αὐτῷ τῷ Λουβρω, ὅπου οἱ στρατιῶται ἀποσπῶντες θανατοῦσι πρὸ τῶν πυλῶν τοὺς ὑπηρέτας τοῦ βασιλέως μέχρι τῆς πρωίας, ὁμοίως δὲ καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν οἱ δολοφόνοι καταδιώκουσι τοὺς Οὐγενόττους καὶ αἱ ὀδοὶ μετ' ὀλίγον καθίστανται ἀδιάβατοι, ἐκ τῶν στοιβαζομένων πτωμάτων. Ὁ Κάρολος Θ'—τούλάχιστον ὡς λέγουσιν—ἐπυροδόλει κατὰ τῶν φευγόντων καὶ ἐφώναζε πρὸς τοὺς στρατιῶτας, οἵτινες ἐπὶ πλοίου κατεδιώκον αὐτοὺς ἐν τῷ Σηκουάνα—Κτυπάτε! Φονεύετε!

Τρεῖς ὅλας ἡμέρας διήρκεσεν ἡ σφαγὴ. Ἐλέχθη ὅτι ἦτο θρησκευτικὴ μανία, ἀλλ' ἦτο μᾶλλον πολιτικὸν προξικὸπημα. Εἶπον εἰσέτι ὅτι οἱ Παρισίνοι ἐσπερινοὶ εἶχον ἀποφασισθῆ ἀπὸ τοῦ 1565, ἐν τῇ συνεντεύξει τοῦ Καρόλου μετὰ τῆς Ἐλισάβετ τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ δούκῆ τῆς Ἀλβας. Ἀλλ' ἐν τούτοις εἰς τὰ Συμβούλια τῆς προτεράρας τῆς σφαγῆς δὲν παρεκάθητο οὔτε Καρδινάλιος, οὔτε ἐπίσκοποι, ἀλλὰ πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ οἱ αὐλικοὶ καὶ προήδρευεν ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων.

Ὁ θαλαμηπόλος τοῦ δούκῆ τοῦ Νεβέρου ἀπέκοψε τότε τὴν κεφαλὴν τοῦ ναυάρχου, ἣν ἐπεμψε δῶρον πρὸς τὴν βασιλίссαν αὐτὴν καὶ εἶτα πρὸς τὸν Πάππαν Γρηγόριον ΙΓ', ὅστις, ἐξάλλος ὑπὸ χαρᾶς, διέταξε νὰ ἠχῆσῃ τὸ πυροδόλον τοῦ Ἁγ. Ἀγγέλου, ἐπέβαλε λιτανείας, συνέστησεν εορτάς, ἐτύπωσε νομισματόσημα. Ἀνέθετο δὲ συγχρόνως εἰς τὸν Βάσαρην νὰ γράψῃ εἰκόνα τῆς σφαγῆς καὶ κάτωθεν τὰς λέξεις: Pontifex Coliegni necem probata. Ἡ εἰκὼν αὕτη σώζεται ἀκόμη εἰς τοὺς τοί-

χου; τοῦ Σιζτίου ναοῦ. Τὸ ἀκέραιον σῶμα τοῦ ἡρώως ἐδωρήθη εἰς τὸν ὄχιον, ὅστις ἐσურεν αὐτὸ χλευάζων ἀνά τὰς ὁδοὺς καὶ ἀνήρτησεν εἶτα πανηγυρικῶς ἐπὶ τῶν κρήνων τῆς ἀγχόνης τοῦ Montfaucon.

Ὁ Γάσπικρος Κολιγνὸν μνημονεύεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Φραγκίσκου Α', τὸν ὁποῖον ἡ κολοίθησεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1453. Ἐπολέμησεν εἶτα εἰς διαφοροὺς μάχαις καὶ ὑπερήσπιτε πρὸ πάντων τὸ St Quentin κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, ἀνακηρυχθεὶς στρατηγὸς τοῦ πεζικοῦ καὶ ναύαρχος τῆς Γαλλίας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑρρίκου Β', βαρυνθεὶς τὰς βραδύουρας τῆς αὐλῆς, ἀπεσύρθη εἰς τὰς γαίᾳς του, ἀσπασθεὶς τὸν Καλδινισμόν καὶ ἐμένειν ἐκεῖ ἤσυχος μέχρι τῆς ἐποχῆς, κατ' ἣν ἀπατηθεὶς ἦλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καρόλου Θ', πιστεύων ὅτι ἤθελον ἀναθέσει εἰς αὐτὸν ἐκστρατείαν τινὰ κατὰ τῶν Ἰσπανῶν. Ἦγνόει ὅτι παρεσκευάζετο ἡ σφαγὴ τῶν Οὐγενότιτων καὶ ὅτι οὗτος ἔμελλε νὰ ἦ τὸ ἐνδοξότερον θύμα.

Ὁ βασιλεὺς Κάρολος Θ', ὅστις διέταξε καὶ συμμετέσχε τῆς σφαγῆς, ἔσχε τὸ θράσος νὰ ἐπιρρίψῃ ἐπὶ τοῦ δουκὸς τῆς Γκυζίας ὄλην τὴν εὐθύνην, ἀλλ' εἶτα, ὡσεὶ μετανοήσας διὰ τὴν δειλίαν τοῦ ταύτην, προσῆλθε τὴν τρίτην εἰς τὸ Παρλαμέντον, διακηρύττων ὅτι κατ' ἰδίαν αὐτοῦ διαταγὴν ἐτελέσθησαν τὰ πάντα. Τὸ Παρλαμέντον ἐπεκρότησε τὸν ἡγεμόνα, σοφοὶ δὲ καὶ παράσιτοι ποιηταὶ συνηνώθησαν, ὅπως ἐγκωμιάσωσι τὸν σωτήρα. Ἀλλὰ μὴ ἀρκούμενος εἰς τοῦτο ὁ Κάρολος, τὴν ἐπαύριον, συνειδυόμενος ὑπὸ τοῦ σμήνου τῶν ἀβλικῶν καὶ τῶν ἐπιτίμων κυρῶν μετέβη ἐν στολῇ εἰς τὸν τόπον τῆς ἀγχόνης, ἵνα ἴδῃ ἐκεῖ τὸ ἀνήρτημένον πτώμα τοῦ θύματος του. Ἦτο ἤδη τριήμερον καὶ ἀπόξον. Οἱ ἄλλοι ἀπέφραττον τὴν ῥίνα, ἀλλ' ὁ ἡγεμῶν δὲν ἐμίμηθη τοὺς συνοδοῦς του, λέγων ὅτι τὸ πτώμα τοῦ ἐχθροῦ ὄζει πάντοτε ἰδέως. . . !

Διεδοκματίσθησαν καὶ ἕτερα γέγοντα ἐπὶ τῶν λόφων ἐκείνων εἰς τοὺς ἐπιεῖτα χρόνους, ὅτε οἱ Σύμμαχοι ἐπολιόρκουν τοὺς Πικρισίους καὶ κατέλαβόν τὴν Belleville, γεγονόςτα τὰ ὁποῖα ἀναγράφει ἡ σύγχρονος ἱστορία καὶ διηγούντο εἰσέτι οἱ ἐν τῷ μετὰ τῶν ἀπομαχῶν μέχρι τῆς χθὲς ἐπιζώντες στρατιῶται.

Ἡ ἀγχόνη τῆς ὑψηλῆς δικαιοσύνης διετηρεῖτο μέχρι τοῦ 1761. Αἱ μετέπειτα γενεαὶ ἐλησμόνησαν τὴν ἀπαισίαν ταύτην μηχανῆν, ἐνεθυμῶντο δὲ τὰ ὄρυχαι τοῦ Σωμὸν μέχρι τοῦ 1864. Ἐκτοτε τὸ

Montfaucon ἐλησμόνηθη, τὰ ὄρυχαι ἠφάνισθησαν καὶ οἱ ψιλοὶ ἐκείνοι καὶ ἔρημοι βράχοι τοῦ Σωμὸν μετεβλήθησαν εἰς ἀμφιλαφεῖς κήπους καὶ λίμνας, ἐντὸς τῶν ὁποίων χύνονται τεχνητοὶ καταρράκται καὶ ὅπου ἡ φύσις ἀναγνωρίζει ἐαυτὴν ὑπὸ τῆς τέχνης ἡττωμένην. Κ. Γ. ΞΕΝΟΣ.

ΘΩΜΑΣΙΝΑ ΣΠΙΝΟΛΑ

Α'.

Πρόκειται περὶ τῆς συζύγου τοῦ Λουκά Σπινόλα, τὸ θαυμάσιον κάλλος τῆς ὁποίας διελάλησεν εὐγλώττως ἡ φήμη ἀνά πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἰταλικῆς γῆς. Ἡ Θωμασίνα Σπινόλα ἦτο, κατὰ τὸν χρονογράφον Jean d' Anton, ἐπίχαρις, ὑπὲρ πάσης τῆς Γενουησίας εὐγλωττός, τιμιά καὶ ἐνάρετος γυνή. Οὐδεὶς εἶτε εὐγενής, εἶτε πλούσιος κατάρθωσε νὰ τὴν ἴδῃ χωρὶς νὰ ποθήσῃ τὸν ἔρωτα αὐτῆς.

Ἡ Θωμασίνα ἔζησεν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ ὠραία καὶ ποιητικὴ πατρίς τῆς συνετάρασσετο ὑπὸ ἐμφυλίων σπαραγμῶν, εἰς χρόνους, καθ' οὓς διπλοῦς ἐπέτελειτο ἄγων, ἡ εὐτυχὴς ἔθισσις τοῦ ὁποίου μετέλλαξε βραδύτερον τὴν ὕψιν τῆς Εὐρώπης. Ἦτο ὁ αἰὼν, καθ' ὃν ἐκ τοῦ δουλωθέντος Βυζαντίου προσέπνευσαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, αἱ δὲ Ἰταλικαὶ πόλεις ἠλεκτρίσθησαν, ὄνειροπολοῦσαι ποῖαν τινὰ ἐλευθερίαν.

Ἀκριβῶς τότε τὸν σκοτεινὸν βίον τῶν περιφράκτων πύργων τοῦ φεσδαλισμοῦ διεδοχθῆν ὁ ἐλευθεριεὶς βίος τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐν πάσῃ ἰταλικῇ αὐλῇ ἔμοι μετὰ τῶν ἀρχόντων ἠεροῶντο τῶν διαγμάτων τῶν σοφῶν Ἑλλήνων διδασκάλων καὶ αἱ ὠραῖαι δέσποιναι, τῶν ὁποίων διέλαμπεν ἐν πᾶσι τὸ πνεῦμα καὶ ἡ χάρις. Μία τοιαύτη γυνή, ἡ Θωμασίνα Σπινόλα, συνείκειν τὸ κῶνον τῆς Γενούης, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ὁ IB', διατρέψων ἐν Μεδιολάνοις, ἐκλήθη εἰς Γένουαν, ἵνα κατασιγάσῃ τὰς μετὰ τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ λαοῦ ἔριδας.

Ἦκουσε πολλὰ χόθεν ὁ ἱππότης Γάλλος βασιλεὺς ὅτι τὸ ἐξάϊτιον τῆς Θωμασίνας κάλλος ἐπεσκιάζε πᾶσαν ἄλλην καλλονήν· ὅτι ἐν τῷ κριτῶνι αὐτῆς ἀτημέλητος ἦτο ἐπίσης θελεκτικὴ καὶ ἐπαγωγός, ὡς ἐν τῇ αὐλῇ μέσω τοῦ πλοῦτου τῶν κοσμημάτων καὶ τῶν ἐσθῆτων, ὑπὸ τὸ ἀπλετόν φῶς τῶν λαμπτήρων. Ἦθέλησε νὰ τὴν ἴδῃ ἐν τῇ ἀπλότητι καὶ ἀφελείᾳ τῆς πτωχῆς ἐσθῆτος, ἐπόθησε ν' ἀπολαύσῃ διὰ τῶν

ἐφθάλμων τὴν ζωηρὰν καὶ ἀβροδίαιτον βασιλίσσαν τῆς καρδίας του, ἀνύποπτον, ἀπροσποίητον, φυσικὴν, ἵνα πεισθῇ ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ὄχι ἡ τέχνη ἐτεχνούργησε τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο ἀριστοτέχνημα.

Ὁ πτωχὸς βασιλεὺς δὲν ἐνόησεν ὅτι οὕτωσὶ ἀνεροίριζε, πυράν, ἥτις ὑπέκλειεν, ὅτι ἡ λευκὴ ἐσθῆς καὶ ἡ λυτὴ κόμη τῆς Θωμασίνας θὰ ἦσαν νέοι πειρασμοὶ κατὰ τῆς ψυχικῆς ἡσυχίας του! Ἀπεφάσισε, χωρὶς νὰ ἐμπιστευθῇ τι εἰς ἄλλον, νὰ διέλθῃ μετ' ἀπάσης τῆς ἀκολουθίας του ἐκ τοῦ μεγάρου Σπινόλα, καθ' ἣν στιγμὴν ἐγνώριζεν ὅτι ἡ Θωμασίνα ἀφυπνίζετο, οὐδένα ἀνακείμενος ἡ ἐλπίζουσα νὰ ἴδῃ ἐκτὸς τοῦ συζύγου. Τὴν ἐκάλεσεν ἐν σπουδῇ, καὶ ἐκείνη ἐξῆλθεν ἀμέσως, ἀκούσασα γνωστὴν καὶ φιλίαν φωνήν, εἰς τὸ παράθυρον. Οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Λουδοβίκος ἐπίστευσεν ὀλοφύχως ἔκτοτε εἰς τῆς δεσποίνης Σπινόλα τὸ κάλλος καὶ ἐδικαίωσε τὴν φήμην, ἥτις προέτρεξε καὶ τῷ ἀνήγγειλε τὴν ὑπαρξίν τῆς.

Ἡ Ἰταλία τότε ἦτο ἐν πλήρει ὀργασμῷ πνευματικῆς ἀναγεννήσεως, οἱ δὲ Γάλλοι, ἐπιδραμόντες ὡς κατακτηταί, κατεκτήθησαν — τοῦλάχιστον ὑπὸ τῶν δεσποινῶν τῶν ἰταλικῶν πόλεων. Ἡ Γαλλίς τοῦ 1571 αἰῶνος ἦτις, τυφλὴ πρὸς πᾶν διανοητικὸν φῶς, πολὺ ἀπέειχε τῆς συγχρόνου ἡμῶν γαλλίδος, ἐζηλοτύπει καὶ ἀπηχθάνετο τὰς δεσποίας τῆς Φλωρεντίας, τῆς Γενούης, τῶν Μεδιολάνων, διότι ταχέως ἐνόησεν ὅτι ὁ σύζυγος αὐτῆς καὶ ὁ ἐραστής ψυχρῶς ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν πίστιν καὶ τὸν ἔρωτά τῆς. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐγκατελείφθη ὁ Ἰταλὸς σύζυγος καὶ ἐξηφανίσθη ἀπὸ τῆς μνήμης τοῦ Γάλλου ἡ εἰκὼν τῆς ἀπούσης συζύγου. Ἐκαστος κατακτητῆς εἶχε τὴν ὠραίαν του, — τὸ intendio αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἑκφρασίαν τοῦ αἰῶνος — ἡ δὲ ὠραία ἐλησμόνει πάντα ἄλλον ἄνθρωπον, κυρίως τὸν ἑαυτῆς σύζυγον μετ' οὗ δὲν ἐνόει νὰ συζῆ ἢ ὡς μετ' ἀδελφοῦ. Αἱ παράδοξοι αὗται σχέσεις, τὰς ὁποίας αἱ νεώτεροι κοινωνίαι ἀδυνατοῦσι νὰ κατανοήσωσιν ἀκριβῶς, ἐγένοντο ἐν Ἰταλίᾳ, ὡς ἐν Γαλλίᾳ βραδύτερον, ὁ καιρὸς συμῶς, τὸ ἰδανικόν, περὶ ὃ ἐπιτεροίγιζεν ἡ θερμουργὸς φαντασία πικρῶς νεοφωτιστοῦ προσηλύτου τῶν γαμμάτων.

Ὁ εὐγενὴς ἀπαραίτητος ὄφειλε νὰ ἐκμάθῃ ὀλίγα ἑλληνικὰ, νὰ παρακολουθῇ τὰς προόδους τῆς τότε ἀκμαζούσης τέχνης, νὰ ἔχῃ τινὰ ἑλληνιστὴν ὁμοτρόπεζον καὶ παράπλευρον τὸ intendio του.

ὑπὸ τοιαύτας ἀκριβῶς περιστάσεις, εἰσῆλασαν αἱ Γάλλοι, καὶ ἐγνώρισε Λουδοβίκος ὁ IB' τὴν Θωμα-

σίαν. Τὴν ἐγνώρισε ὑπὸ εὐτυχεῖς καὶ ποιητικούς οἰωνούς. Ἡ Γενούη, δεξιουμένη αὐτὸν, κατὰ τὸν Αὐγουστον τοῦ 1502, ἐτέλεσεν ἐνθουσιώδης χοροὺς, ἔρωτας, δειπνα. Αἱ Γενουήσαιοι καλλοναὶ συνωστίζοντο περὶ τὸν βασιλέα, ὅστις ἀπὸ τῆς πρώτης συναντήσεως ἀφωσιώθη ὅλος εἰς τὰς δεσποίνης Σπινόλα τὸ ἐπαγωγὸν κάλλος. Ἡ ὠραία Θωμασίνα μετ' οὐ πολὺ ἠσθάνθη διακαῆ πρὸς τὸν Λουδοβίκον ἔρωτα, ἀλλ' ὁ ἔρωσ οὗτος, ἐνθουσιώδης καὶ πύρινος, ἦτο ἄγνος καὶ ἰδεώδης, ὡς τὸ κάλλος καὶ ὁ λογισμὸς τῆς, καὶ τοιοῦτος παρέμεινεν. Ὁ Λουδοβίκος ἠναγκασμένος, ἢ μᾶλλον ἐπιζητῶν χάριν τῆς Θωμασίνας νὰ παρίσταται εἰς πάσας τὰς πανηγύρεις, δὲν ἀντέσχε μέχρις τέλους καὶ τῇ ἐξεδήλωσεν εὐγλωττως τὸ αἰσθημά του. Ἐκείνη τὸν παρεκάλεσε νὰ τὴν καταστήσῃ τὸ intendio αὐτοῦ, ὅσημέραι δὲ ὁ ἔρωσ ἐκείνος ἐκρατύνετο καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐκοινολογεῖτο.

Ἀλλ' ἡ εὐτυχία δωδεκαήμερον μόνον διήρκεσε, διότι ὁ Λουδοβίκος ἐκαλεῖτο εἰς Μεδιόλανα. Ἡ Θωμασίνα ἄπαξ ἐρασεῖσα, ἦτο ἀδύνατον νὰ λησμονήσῃ. Κατὰ τὸν χρονογράφον d' Anton, ἡ ἀναχώρησις τοῦ βασιλέως τῇ ἐγένετο πρόξενος βχθυτάτης λύπης, ἡ δ' ἀπουσία του ἐξέκαυσεν ἔτι μᾶλλον τὸν ἔρωτά τῆς, ὥστε ἐπελάθετο καὶ αὐτῶν τῶν συζυγικῶν πρὸς τὸν ἀτυχῆ Σπινόλαν ὑποχρεώσεών τῆς.

Παρέμεινεν ἡ ἀφωσιωμένη τοῦ Λουδοβίκου ἔρωμένη, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐδράττετο πάση, εὐτυχῶς εὐκαιρίας ἵνα ἀλληλογραφῇ. Ὁ δὲ τῷ ἐπεζήτει τὴν συνδρομὴν τοῦ πρὸς δυστυχεῖς, οἵτινες ἐπεκαλοῦντο τὴν πανίχυρον μεσιτείαν τῆς ἄλλοτε, παρορμῶσα τὰς ἐλευθερίουσ τάσεις τοῦ πνεύματός του καὶ τῆς καρδίας του τὴν ἀγαθότητα, τῷ ὑπεδέκνευε τὴν παροχὴν προνομίων ὑπὲρ τῆς ἰδίας πατρίδος, τῆς ὁποίας οὐδέποτε παρημέλησε τὰς τύχαις.

Ὁ ἀκράτητος οὗτος τῆς Θωμασίνας Σπινόλα ἔρωσ ἐπέφερε προῶρος τὸν θάνατον αὐτῆς. Ὅτε τῷ 1505, ἀσθενούντος βρέως Λουδοβίκου τοῦ IB', ἐκοινολογήθη ἡ ἐσφαλμένη τοῦ θαλάτου του εἰδήσις, ἐκείνη πιστεύσασα εἰς τὴν δυστυχῆ φήμην κατελείσθη ἐν τοῖς ἰδίους μεγάροις, οὐδένα πλέον ἠθέλησε νὰ ἴδῃ, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας, κατόπιν ἀπαύστου πυρετοῦ, ἀπέβίωσεν. Ἡ δημοκρατία τῆς Γενούης, τιμῶσα τὸν νεκρὸν τῆς μεγάλης αὐτῆς πολιτίδος, τὴν ἐκήδευσε πομπικῶς καὶ δημοσίως χρέμασι, τῇ ἀνήγειρε πολυδάπανον μασσωλεῖον καὶ ἐξέλεξάτο ἐκ τῶν κρατίστων πολιτῶν δύο ἀπεστλῆμένους ἵνα φέρωσι τὸ ἀλγεινὸν ἄγγελμα εἰς Λουδοβίκον τὸν IB'.

Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε πόσον ἐλλείψῃ ἡ μαζικὴ

καὶ εὐγενῆς καρδία τοῦ ἀληθῶς ἀγαθοῦ βασιλέως ἐπὶ τῷ θανάτῳ γυναικὸς, τὴν ὁποίαν ὀλοφύχως ἠγάπησε καὶ εὐλαβῶς ἐνεθυμείτο. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται τὸ χρονικὸν τοῦ d'Anton, ὅστις πρὸς τούτοις ἐνετάλη νὰ γράψῃ τὸν ἐπικηδεῖον τῆς δυστυχοῦς Θωμασίνας καὶ καλλιγραφηθέντα ἀποστείλῃ αὐτὸν εἰς Γένοῦαν, ἵνα ἐγκλεισθῇ ἐν τῷ σαρκοφάγῳ τῆς ὠραίας Γενοῦνησίας.

B'.

Τὴν ἱστορίαν τῆς Θωμασίνας Σπινόλα, τὴν ὁποίαν συνηρομολόγησα ἐκ παλαιῶν σημειώσεών μου, μοὶ ὑπέμνητε τὸ ἐσχάτως δημοσιευθὲν βιβλίον τοῦ κυρίου Ἀχιλλέως Νέρρη, τὸ ὁποῖον, ὡς ἐξάγω ἐξ ἀναλύσεως περιεχομένης ἐν τῇ Fanfulla della Doménica τῆς Ῥώμης, ἐπιχέει, μετὰ νεωτάτας ἱστορικὰς ἐρεῦνας, νέον φῶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐὰν ἀληθῶς λεπτομέρειαί τινες τοῦ τρυφεροῦ τούτου ἐπεισοδίου ἀμφισβητοῦνται ἔτι, ἡ ἀλήθεια οὐχ ἦττον τοῦ γεγονότος παραμένει ἀσάλευτος καὶ πανθομολογουμένη.

Ἡ ἱστορία τῆς Θωμασίνας Σπινόλα εἶνε ἡ ἱστορία τῆς γυναικὸς, ἣτις τότε πρῶτον ἐξήρχετο ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καταλείπουσα τὴν ἀφάνειαν καὶ τὰς προλήψεις τοῦ μακροῦ φεουδαλικοῦ βίου. Ἀλλὰ κυρίως εἶνε ἡ ἱστορία τῆς Ἰταλίδος δεσποίνης, τῆς ὁποίας διήνοιξε τὰ ὄμματά καὶ ἀνέπτυξε τὴν καλαισθησίαν ἢ ἀναστροφή μετὰ λογίων καὶ καλλιτεχνῶν, ἧς τινος ἡ καρδία, ὅταν ἐρασθῇ, ἐράται ἀληθῶς καὶ ἐν εἰλικρινεῖ ἀφοσιώσει.

Ἡ Θωμασίνα ἦτο καὶ αὐτὴ ἐρωμένη ἐνὸς Γάλλου βασιλέως. Ὁ Λουδοβίκος ὅμως ἦτο τὸ ἰδανικὸν μόνον τῶν πόθων καὶ εὐχῶν τῆς, ὁ ἐκλεκτὸς τὸν ὁποῖον ἐπὶ ὀλιγίστας μόνον εἶδεν ἡμέρας, κατόπιν ἀπόλεσε, καὶ μακρόθεν μόνον, ὡς μετὰ ἰδέας, συνεκοινωνεῖ.

Ἀλλ' ἐὰν καταλείπωμεν τὴν Ἰταλίαν, ὁ ἔρωσ τῆς ὠραίας Σπινόλα, σχολαστικὸς πως καὶ μονότονος, δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῇ γαλλικῇ αὐτῇ. Ἐπανερχόμενοι ἐξ Ἰταλίας οἱ Γάλλοι βασιλεῖς, παρέλαβον τὴν λέξιν, ἀλλὰ τὴν σχέσιν οὐδ' αὐτοὶ οὐδὲ αἱ συμπολίτιδες αὐτῶν κατενόησαν. Καὶ ὁ Φραγκίσκος Α' καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἐρρίκου Β' εἶχον τὰ intendia αὐτῶν ἀλλὰ δύναντο νὰ ἐννοήσῃτε κατὰ πόσον ἀφίσταται τῆς ἀγνῆς Θωμασίνας ὁ ἔρωσ ἀπὸ τῶν ἀκολάστων ἐρώτων τῆς Ἀρτέμιδος τοῦ Ποατιῆ καὶ τῶν ἄλλων δεσποινῶν τῶν ἀνακτόρων. Ἡ ἱστορία σήμερον πειγρᾶται νὰ ἀμφισβητηθῇ καὶ αὐτῆς τῆς ἀβρᾶς Μαρτίνας τοῦ Βαλουᾶ, τῆς χρονογράφου ἅμα καὶ

ποιητοῦ, τὴν ἀγνόητα τοῦ ἔρωτος, πρὸς τὸν αὐλικὸν ποιητὴν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς Κλεμέντιον Μαρῶ.

Ἡ Θωμασίνα δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γεννηθῇ ἀλλοχοῦ ἢ ἐν τῇ πατρίδι τῆς Λαύρας καὶ τῆς Βεατρίκης. Ἐκεῖ ἔνθα διηνεκῶς ἀνθεὶ ἔαρ, ἔνθα ἀείποτε προσμειδιᾷ οὐρανὸς καὶ κύμα, εἰς τὴν χώραν ἐν ἣ ἠχεῖ ὑπερμεσονύκτιος ἡ κιθάρα καὶ ἡ καρδία ἐρᾷ πρὶν ἔτι ἀποσπασθῇ ἐκ τῆς μητρικῆς κοιλῆς τὸ σῶμα.

Ἐὰν εἶνε ἀληθές ὅτι ἐκ μοιραίων τινῶν περιστάσεων καὶ συναντήσεων ἐξήρτηται πολλάκις παντὸς τοῦ βίου ἡ τύχη, δὲν τολμῶ νὰ βεβαιώσω ὅτι, ἐὰν ὑπὸ τὰ παρθενικὰ τῆς Θωμασίνας βλέμματα προσέπιπεν ὄχι τοῦ εὐαισθητοῦ Λουδοβίκου τὸ βλέμμα ἀλλὰ τοῦ ἀσταθοῦς καὶ φιλογύνη Φραγκίσκου Α', ἡ τοῦ λάγνου Ἐρρίκου τοῦ Β', δὲν τολμῶ νὰ βεβαιώσω ὅτι ἡ Θωμασίνα Σπινόλα θὰ ἐξήρχετο πάλιν ἐκ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ ὑψοῦσα ἀγνὸν καὶ λάμπον τὸ μέτωπον. Ἀλλ' οὐχ ἦττον πιστεύω, ὅτι ἡ ἰδεολόγος καὶ φαντασιώδης Γενοῦνησία δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐρασθῇ οὕτω ἐμμανῶς καὶ ἐν τόσῃ αὐταπαρνήσει ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου ὁ παιγνιώδης καὶ ὑποπτος ἔρωσ ἤθελεν ἀμέσως προδώσει ἐλαφρότητα καὶ πτωχείαν καρδίας. Λουδοβίκος ὁ IB' ἦτο ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶμαρτο ν' ἀφοσιωθῇ ἡ ποιητικὴ Θωμασίνα.

ΕΥΓ. Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ.

ΙΣΤΟΡΙΑΙ ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΩΝ

Ἄν οἱ ἄλλοι ἔχωσιν ἕκαστος ἐν τοῖς δικαστικοῖς τοῦ ἔθνους τῶν πρακτικοῖς πίνακα διασῆμων κακούργων καὶ τῇ Ἑλλάδι ἐν τούτοις δὲν λείπει τοιοῦτος, κακούργων μάλιστα προκαλούντων σκέψεις πολλὰς εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀκούοντος τὰ κατορθώματά των μεταδιδόμενα διὰ ζώσης φωνῆς καὶ μεγαλοποιούμενα καθ' ἑκάστην διήγησιν, ἀναπολοῦντα τὰς θεωρίας τῶν Gall, Vogt καὶ ἄλλων, ζητησάντων τὴν εὐθύνην τοῦ ἐγκληματίου ἐν ἐγκεφαλικῇ ἀσθενείᾳ.

Τῶν τοιούτων ἦν καὶ ὁ Ζέχας, οὐτινος τοὺς ἄθλους προθύμως διηγᾶται σεβαστὸς ἐκ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Σύρου, ἄθλους, οἵτινες πείθουσι καὶ τὸν μόλις ὑποστάντα τὸ πρῶτον στάδιον τῶν μῆσεων ἐν τοῖς μυστηρίοις τοῦ ποινικοῦ δικαίου, ὅτι ἡ κεφαλικὴ ποινὴ, ὅσα ἄδικος καὶ ἂν ἦνε, ὅσα ἂν θεωρηθῆται βάρβαρόν τι δικαίωμα, ὅπερ προσεκλήσατο εαυτῇ ἀθαιρέτως ἡ πολιτεία καὶ, χωρὶς νὰ ἐπαναλάβω ὄλους τοὺς κατ' αὐτῆς λόγους, ὅσα ἀσυμβίβαστος

καὶ ἂν τυγχάνῃ πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς ποινῆς, τὸν τυγχάνοντα ἐν τούτοις πρὸ τοιούτων τεράτων θέτει ἐν ἀμφιβολίᾳ καὶ συνεπῶς εἰς κίνδυνον νὰ ὑποληφθῇ ὀπισθοδρομικὸς ἢ τὸ ὀλιγώτερον στενοκέφαλος.

I.

Πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου ἡ ἦσυχος νῆσος τοῦ Κερδῶφου εὐρίσκετο ὑπὸ κράτος τρόμου ἔνεκεν ἀλλεπαλλήλων κακούργημάτων πρωτοφανῶν ἔντε ἰθ' ἄνω καὶ κάτω πόλει αὐτῆς.

Αἶφνης ἀνεκαλύπτετο πτώμα γέροντος εὐπόρου ἀφάντου πρὸ μῆνος, ἔχον τὸ στόμα δεδεμένον διὰ ρινομάκτρον, ἐν τῷ ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Λεωτσάκου φρέατι εἰς κατάστασιν σήψεως σχεδὸν, χωρὶς νὰ ἦνε δυνατὸν νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι γέροντι εὐθύμῳ οἶος ὁ φονεὺς εἴθε ἠδύνατο νὰ ἐπέλωσιν ὀρέξεις αὐτοκτονίας ἢ ὅτι τυχαίως ἠδύνατο οὗτος νὰ ἀναβῇ τὰ ὑψηλὰ τοῦ φρέατος χεῖλη, ὅπως ἀφανίζόμενος ἀνησυχῆσθαι ὀλόκληρον νῆσον ἄνευ λόγου. Προφανῶς ὁ θάνατός του ἦν βίαιος.

Καὶ μόλις ἀνεκαλύπτετο τοῦτο ἡ ἀνεύρεσις ἐν τῇ θαλάσῃ πρὸς τὴν παραλίαν πτώματος πλοιάρχου ἀνατολίτου, δεδεμένου διὰ σχοινίου καὶ φέροντος τριάκοντα ὀθωμανικὰς λίρας καὶ χρυσοῦν ὠρολόγιον ἐν τοῖς θυλακίοις, τεκμήριον νέου ἐγκλήματος, ἐπήρχετο ὅπως ἐπαυξήσῃ τὴν ἐκ τοῦ πρώτου καταπτόησιν τῶν φιλησῶν ἐμπόρων τῆς Σύρου, οἵτινες ἔκτοτε κλείοντες τὰ ἐμπορεῖα τῶν ἅμα τῇ δύσει τοῦ ἡλίου ἐπέστρεφον εἰς τὰς οἰκίας των καθ' ὀμίλους.

Μόλις καθησύχαζον τὰ πνεύματα ἐκ μικρᾶς περιόδου ἐπανόδου τῆς συνήθους ἀδιαταράχου ἀσφαλείας ἐκτὸς μικρῶν ἐρευνῶν ἐν θυλακίοις ἀπροσέκτων διαβατῶν καὶ νέα φορικὴ νέα ἀνακάλυψις ἐγκλήματος ἐν τῇ ἄνω Σύρῳ ἐνέσπειρε τὸν παλαιὸν τρόμον· διότι γυνὴ ἀνερχομένη ἐκ τῆς Ἐρμουπόλεως ἀνεῦρε καθ' ὄδον μετὰξὺ ἄνω καὶ κάτω Σύρου ἐν ἐφημερίδι τετυλιγμένον πρῶτον πόδα, εἶτα χεῖρα καὶ κατόπιν κατὰ σειρὰν εἰς εἴκοσι περίπου βημάτων ἀπ' ἀλλήλων τὰ μέλη διαμελιθῆσις κόρης, ἣτις ὡς ἐκ τῆς παραμορφώσεως τῶν χαρακτῆρων τοῦ προσώπου διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῆς ρινὸς καὶ τῶν χειλέων, τῆς ἐξορύξεως τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν πολλῶν διὰ μαχαίρας τραυμάτων ἦτο ἀδύνατον ν' ἀναγνωρισθῇ.

Ἡ ἀστυνομία ἠπόρει, τίνα νὰ ὑποπέψῃ μετὰξὺ τῶν ἀμιλλωμένων ἐπὶ φιλησυχία κατοίκων τῆς νήσου ἠδυνάτει νὰ εὔρη τὸν ἐνοχόν. Μεθ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας, τὰ ἐγκλήματα ἦσαν τόσῳ μυστηριώδη, τόσῳ εἶχον

κατατρομάξει καὶ αὐτὰ τὰ ὄργανα τῆς στρατιωτικῆς καὶ ἀστυνομικῆς ἀρχῆς, ἅτινα ἐλάμβανον πληθὺν ἀνωνύμων καὶ ὑπογεγραμμένων καθ' ἑκάστην ἐπιστολῶν, ὥστε ἡ ἀπελπισία ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐλλείψει ἀσφαλείας ἐζωγραφίζετο ἐπὶ τοὺς χαρακτῆρας ὄλων.

Δὲν εἶχεν ἔτι παρέλθει δεκαπενθημερία καὶ δύο νέα φοικωδέστερα τῶν πρώτων ἐγκλήματα, ἀνεξήγητα πλέον διὰ τὴν θηριωδίαν, μεθ' ἧς ἐξετελέσθησαν, ἐπέτειναν τὸν πανικόν.

Πρῶταν τινὰ κόρη ἐκκελυμένων ἡθῶν εὐρέθη πεφονευμένη διὰ πάλου σιδηροῦ πάχους δακτύλου ἐμπεπηγμένου ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ χωρὶς οὐδεὶς νὰ ἴδῃ τινὰ εἰσελθόντα ἢ ἐξελθόντα τοῦ ἐν τῷ παρὰ τὴν παραλίαν ξενοδοχείῳ δωματίου τῆς. Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῆς τάξεως ἐν ἣ εὐρέθη τὸ δωματίον τῆς οὐδεμία ἠδύνατο νὰ χωρήσῃ ὑπόνοια περὶ ἐλατηρίου κλοπῆς ἐν τῷ τελεσθέντι ἐγκλήματι.

Τὴν ἐπαύριον οἱ κάτοικοι τῆς ἄνω Σύρου μετὰ φορικής ἔβλεπον ἡμίονον καιομένην τὰ ὦτα, ἐν οἷς εἶχον εἰσαγάγει βάμβακα βεβαμμένον ἐν πετρελαίῳ, τρέχουσαν μανιώδη καὶ σύρουσαν προσδεδεμένον διὰ σχοινίου ἀπὸ τῆς ὀσφίος τῆς ἐπταετῆ παιδα θνήσκοντα ἐκ τῶν μολώπων, καὶ κρίζοντα γοερῶς εἰς βοήθειαν.

Τέλος ὁ φόνος νεανίου, κοιμωμένου ἐπὶ τοῦ ἐξώστου του κατὰ τὸ θέρος, φονευθέντος δι' εἴκοσι ἐξ πληγῶν, κρατοῦντος δὲ γαρούφαλλον εἰς τὴν ἀριστερὰν, ἔθηκεν ἔνεκα τῶν ἀκολούθων τὴν ἀστυνομίαν ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ κακούργου, ὅν ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν ἔνεκα τῆς θρασύτητος του ἐν τῇ ἀγορᾷ ὑπώπτειν ἦδη ἡ ἀστυνομία.

Τὴν νύκτα τοῦ φόνου τρεῖς ἄνδρες, ἔκρουον εἰς τὴν θύραν ἀρτοποιοῦ ὁ εἰς τούτων ἦτο γνωστὸς τῷ ἀρτοποιῷ, ὅστις προσκληθεὶς νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν κατῆλθε τοῦ ξυλίνου, ἐν ἐκάστῳ κλιβάνου ἀπαραιτήτου, παραπήγματος, ἤνοιξε τὴν θύραν, ἔδωκεν αὐτοῖς ὕδωρ νὰ πλυθῶσι «διότι ἔσφαξαν ἀρνιά καὶ ἦσαν καταματωμένοι» καὶ ἀνελθὼν ἀμέσως παρεκάλεσεν αὐτοὺς ἐξερχομένους νὰ κλείσωσι τὴν θύραν.

Τοῦτο διήρκεσε πέντε περίπου λεπτὰ τῆς ὥρας, μεθ' ὃ ὁ ἀρτοποιὸς ὑποπτος, ἅμα ἐξελθόντων τοῦ νιφθέντων, ἠκουσεν ὀπισθεν τοῦ παραθύρου τὸν ἐξῆς διάλογον μετὰξὺ τῶν τριῶν.

— Βρὲ Ζέχα, τί ἕκαμες πρέπει νὰ τὸν σκοτόσουμε ἀλλιῶς μᾶς πρόδωκε.

— Δὲν τὸ πιστεύω εἶνε φίλος.

— Δὲν ἔχω ἐμπιστοσύνην σὲ τῆς φιλίας σου.

— Σὰν νᾶχης δίκης, εἶπεν ὁ Ζέχας· καὶ στραφείς· εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὸν κλιθάνον τοῦ Γιάννη ἀκολουθούντων τῶν δύο ἄλλων.

— Ἄλτ! ἠκούσθη ὁμοῦ φωνὴ συναδευομένη καὶ ὑπὸ ἡχοῦ σφύρας ὄπλου.

— Βῆ Γιάννη μεῖς ἤμαστε.

— Ἐξω γρήγορα· ἀλλιῶς βρυθούσι δὲ σᾶ· μένει· εἶπεν ὁ Γιάννης, ὅστις ὡς ἐλέχθη ἦτο ἐπὶ τοῦ ξυλίου παραπήγματος.

Προσεποινήθησαν οἱ τρεῖς φίλοι ὅτι ἀναχωροῦσι, ἐν ᾧ ὁ Γιάννης κατελθὼν ἀμέσως εἰλσειεν ἐπιμελῶς τὴν θύραν, ἀσφαλισθεὶς καὶ κατὰ πάσης ἀποπειρας διαρρήξεως κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς νυκτός, ὅπερ διήλθεν ἀγρυπνος, διὰ τῆς ὀπισθεν αὐτῆς τοποθετήσεως ὄλων τῶν σάκκων ἀλεύρου οἷς εἶχεν ἐν τῷ κλιθάνῳ του.

II.

Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωτὶ γνωσθέντος τοῦ φόνου τῆς προτεραίας, συναλαμβάνεται ὁ Ζέχας, προδοθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρτοποιοῦ καὶ πρὸ τοῦ προφανοῦς καὶ τῆς δημολογίας ἐνὸς τῶν συγκιδῶν του τῆς νυκτός. ὠμολογεῖ τὸ ἔγκλημά του.

Ἡ ἀνάκρισις προσέθη ταχέως καὶ μετὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας ὁ Ζέχας μεθ' ἐνὸς συνελόχου ἐκάθητο εἰς τὸ θρονίον τοῦ κατηγορουμένου, κατηγορούμενος δι' ἐπτα φόνους.

Ἐλατήριον τοῦ ἐγκλήματος ἐν τῷ κακουργήματι ἐν ᾧ ἐπροδόθη ἡ κακούργος, αὕτη φύσις εἶχε τὴν ἐν τῷ ἔρωτι ἀντιζηλίαν, ἥτις δὲν θά ὤθει τὸν κακούργον εἰς τὸ ἔγκλημα ἂν ἡ ρώμη, ἐφ' ἣ ἐφημιζέτο τὸ θυμὸν δὲν ἀπήρεσκε τῷ φονεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ ἀφ' οὗ δι' εἰκοσιν ἕξ πληγῶν ἐφόνευσεν αὐτὸν ἐστόλισε τὸ θυμὸν δι' ἄνθους γαρυφάλλου, ὅπερ τὸ θυμὸν συνείθιζε νὰ φέρη ἐπὶ τῆς κομμοδόχης ζῶν.

Τῶν λοιπῶν φόνων αὐτοῦ τὰ ἐλατήρια, ἐν οἷς οὐδένα κατήγγειλε συνένοχον ἢ συνεργόν, ἦσαν ἀντάξια τοῦ προηγουμένου. Οὕτω τὸν δυστυχῆ γέροντα ἐρριψεν ἐν τῷ φρέατι, διότι δὲν ἤρρεσεν αὐτῷ ἡ ὀμίλια του. Τὸ ἑσπέρας εἶχε μεταβῆ εἰς ἐνεδραν παρὰ τὴν λέσχην, ἀναμμένων τὴν ἐξοδὸν τινος ὅστις εἶχε ραπίσει αὐτὸν πρὸ τινῶν ἡμερῶν, ὅπως τὸν φονεῦται. Εἶδε τὸν γέροντα κατελθόντα, τὸν ἐπλησίασαν ἐβεβηκαίωθη ὅτι δὲν εἶνε τὸ θυμὸν του, ἀλλ' ὅπως μὴ δώση ὑπονοίας ἤρξατο ὀμιλῶν μετ' αὐτοῦ μεχρις ὅτου ἐφθασαν παρὰ τὸ φρέαρ ἐκεῖ τῷ ἦλθεν ὄρεξι, ὅπως εἶπε, νὰ ρίψῃ τὸν γέροντα εἰς τὸ πηγάδι τὰ ἰδῆ τὴ θά κάμη. Ἐξεπλήρωσε τὴν ὄρεξιν του.

Τὴν κόρην διεμέλισε διότι ἐζήτησε ποτὲ παρὰ τὴν πηγὴν νὰ πῆ ἐκ τῆς ὑδρίας της, καὶ αὕτη μὴ ἔχουσα τὴν καλὴν διάθεσιν τῆς Ραχὴλ τῷ ἤρνήθη ὕδωρ. Ἐνήδρευσε μετὰ τινὰς ἡμέρας παρὰ τὴν πηγὴν καὶ τὴν ἐφόνευσε.

Τὸν παῖδα προσέδεσεν ἐπὶ τῆς ἡμίονου τιμωρῶν καὶ αὐτὴν καὶ ἐκείνον, διότι πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐζήτησε νὰ τὴν ἀφαιρέσῃ βίβη ὁ δὲ παῖς διὰ τῶν φωνῶν του εἴλκυσε γείτονας, οἵτινες τὸν ἠμπόδισαν.

Τὴν ἄλλην κόρην ἐφόνευσε διὰ σιδηροῦ πάλου διότι συζῶσα ἄλλοτε μετ' αὐτοῦ δὲν τὸν ἤθελε πλά. Ἐῦρεν ἀνικτὴν τὴν θύραν τοῦ δωματίου της καὶ τὴν ἐφόνευσε.

Τὸ ἐν τῇ θαλάσῃ ἀνευρεθὲν πτώμα ἀνατολίτου πλοιάρχου ἀνεγνώρισεν ὡς τὸ πτώμα πλοιάρχου, ὅστις συνέλαβεν αὐτὸν κλέπτοντα χαλκᾶ ἐκ τοῦ φορτίου τοῦ πλοίου του καὶ ἠπειλήσεν ὅτι θέλει τὸν καταδώσει. Καὶ δὲν κατήγγειλε μὲν, ἀλλὰ ποιῶς ξέρει, ἂν δὲν τό κατε σὰ ξεπουλοῦσε.

Τὸ τέρας κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἡ ποινὴ ἐξετελέσθη τὸ 1858 ἐν Σύρῳ ἐπὶ πτώματος ὁμοῦ· διότι πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν λαιμητόμον ἐξέπνευσεν ἐκ φόβου.

III.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ εἶπομεν, ὅτι εἶνε ἄξια μελέτης τοιαῦτα παραδείγματα κακούργων, οἵτινες τόσῳ θρασεῖ ἐν τῇ ἐκτελέσει κακουργημάτων, διότι εἶχαν ὄρεξιν, ἐκ δειλίας θνήσκουσι πρὶν ἢ ἀκούσωσι τὸν ἦχον τοῦ πελέκεως τῆς λαιμητόμου ἐπὶ τοῦ τραχήλου των.

Ἐν γένει οἱ τοιοῦτοι εἶνε δειλότατοι ἀναμφιβόλως ἕνεκα τοῦ πιέζοντος τὴν καρδίαν αὐτῶν διηγετοῦς φόβου. Ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτῶν διανοητικὰς καὶ σωματικὰς ἐντείνοντες ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν κακούργων πράξεων, ἀπονεκροῦνται σχεδὸν ἐν τῷ συνῆθει βίῳ τῆς τακτικῆς λειτουργίας τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Συλληθόντες δὲ καὶ μὴ ἔχοντες ἐν ἐλπίδι δραπετεύσεως νέαν ἀφορμὴν ἐντάσεως τῶν φυσικῶν τούτων δυνάμεων των, παραδίδονται ἀνεπιφυλάκτως εἰς τὴν διάκρισιν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀπελπισίας των.

Ἀρμολιότεροι ἂς μελετήσωσι τὰ φαινόμενα ταῦτα.

Σ. Ε. ΣΤΕΦΑΝΟΥ.

Η ΑΛΒΑΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΣΚΕΝΔΕΡΒΗΣ

(Ἰδὲ προηγ. ἀριθ. 29.)

Τοιαύτη ἐκβάσις δὲν ἦτο πάντῃ ἀπίθανος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, διότι αἱ κατὰ τῆς Ἀλβανίας προπαρασκευαίαι τοῦ Ἀμουράθ ἦσαν τοσοῦτον μεγάλαι, ὥστε προεμήνουον ὑπερτάτην προοπτικεῖαν πρὸς ἐπιτυχίαν. Ἄλλ' ὤφριε νὰ κατασυντριφῇ πρῶτον τὸν Οὐνιάδην, καὶ τοῦτο κατορθώθη ἐν ταῖς τρισὶ θλιβεραῖς ἡμέραις 17, 18, καὶ 19 Ὀκτωβρίου ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ πεδίου τῆς Κυσσόδας, ὅπου πρὸ ἐξήκοντα περίπου ἐτῶν Ἀμουράθ ὁ πρῶτος ἐφονεύθη νικησας. Δυσκόλως δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ τις, ὅτι ἂν ὁ Οὐγγρος στρατηγὸς περιωρίζετο εἰς ἀμυντικὴν θέσιν, ἔως οὐ ἤθελε φθάσει ἡ δύναμις, μεθ' ἣ· ὁ Σκενδέρβης ἐσπευδεν εἰς βοήθειάν του, ἡ καταστροφὴ ἤθελεν ἀποσοβῆθαι· ἀλλ' ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων προτερημάτων τοῦ Οὐνιάδου, ἡ οὐσιώδης στρατιωτικὴ ἀρετὴ, ἡ τῆς ὑπομονῆς, ἔλειπεν. Εἰς δὲ τὸ ποικίλον στάδιον τοῦ βίου του, ἀφιέμενος εἰς τὴν παράτολμον ὁρμὴν του, ἥτις πολλάκις ὑψοῦτο εἰς βαθμὴν ἡρωϊσμοῦ, ἠδύνατο ὁμοῦ νὰ καταστήσῃ καὶ εἰς θρασύτητα, ἠκολούθει τὰς περιπετείας τῆς τύχης, μὴ ὀδηγούμενος ὑπὸ ἔμφρονος προμελέτης.

Μόλις τὰ στενόπορα τῶν ὀρέων κατέστησαν διαβητὰ περὶ τὸ ἔαρ τοῦ 1449, ὁ νικηφόρος σουλτάνος προῦχώρει μετὰ 150,000, ἀνδρῶν ἵνα ἐπὶ τέλους τιμωρήσῃ διὰ παντός τὴν υπερφίλον αὐθάδειαν ἐνὸς ὀρεινοῦ ἡγεμονίσκου, τολμῶντος νὰ περιφρονῇ τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν αὐτοῦ. Ἡ πρώτη ἐκρηγξὶς ἐνέσκηψεν ἐπὶ τὸ μικρὸν φρούριον τῆς Σφειτιγράδης, κείμενον ἐπὶ λόφου, πλησίον τῶν Διθρῶν, οὐτινος ἡ κατοχὴ, ὅσον ἀτήμαντος καὶ ἂν ἐφαίνετο, ἦτο ζωτικῆς σπουδαιότητος πρὸς εἰσβολὴν εἰς τὴν χώραν. Ἦτο ὁ πρῶτος φάρος τῆς Ἀλβανίας—θεσις ἐπίκαιρος πρὸς ἐπιθέσιν καὶ ἀμυναν, πρὸς ἐπιδρομὰς εἰς τὴν ἐχθρικήν χώραν καὶ τὴν διακώλυσιν τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ εἰσβάλλοντος ἐχθροῦ— ἐνὶ λόγῳ εἶναι κέντρον ἐνεργείας, ὅπερ ὁ μὲν προελεύων στρατὸς δὲν ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ ν' ἀφήτῃ ὀπισθεν του, ὁ δὲ ὑποχωρῶν θὰ μετενόει εὐρίσκων αὐτὸ κατὰ μέτωπον. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ Σκενδέρβης οὐδένος ἐφείσθη κόπου ἐκβάλλων τοὺς Τούρκους ἐκ τοῦ προ-

φυργίου τούτου τῶν φρουριῶν τοῦ Μάτ, καὶ δὲν εἶχε διαθέσιν νὰ ἐγκαταλίπη μετὰ κουφότητος τὴν κατάκτησίν του· ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀμουράθ ἠνέωξε ῥῆγμα εἰς τὰ βροχοδαρμένα τείχη τοῦ μικροῦ φρουρίου, καὶ διετάχθη ἐφοδος. Ἄλλ' ἡ φρουρά, καὶ τοὶ ὀλιγάριθμος, συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν πολυμηχάνων καὶ κρατερῶν αἰχμητῶν, ὁ δὲ Σκενδέρβης μετὰ 10,000 ἐκλεκτῶν παρέμενε κεκρυμμένος ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν τῶν περίξ ὀρέων, παραφυλάττων εὐκαιρίας, οὐχὶ σπανίας, πανικοῦ φόβου, σφαγῆς καὶ ἀπρόοπτου ἐπιθέσεως. Ἀλλεπάλληλα τάγματα πρὸς ἐροδὸν πεμφθέντα ἀπεκρούσθησαν, τῇ βοήθειᾳ οὐ μόνον τῆς βρομφαίας καὶ τοῦ τόξου ἀλλὰ καὶ ζέοντος ἐλαίου καὶ φλεγόμενης πίσης, ἐνῶ οἱ ἐξῶθεν νομάδες, πολεμισταὶ συνέπραττον διὰ φονικῶν προσβολῶν κατὰ τοῦ δυσδιουκίτου καὶ κακῶς φυλαττομένου στρατοπέδου τῶν πολιορκητῶν. Μάτην ὁ σουλτάνος διέτασσε μανιωδῶς θανατικὴν ποινὴν κατὰ παντός, ὅστις ἤθελεν ὑποχωρήσει ἀπὸ τῆς ἐφόδου, πρὶν ἀκουσθῆ τὸ ἀνακλητήριον σάλπισμα· μάτην ἔστειλε ἰδιαιτέρην μοῖραν ἵνα ἐξοντώσῃ τὸν σχεδὸν ἀόρατον ἐχθρὸν, ὅστις ἀδιακόπως περιήρχετο καὶ προσέβαλλεν αὐτὸν. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ σώματος ἐκείνου Φιρούζ—Πασσᾶς ἐφονεύθη διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τοῦ Σκενδέρβης, τὰ δὲ στρατεύματά του ἢ ἐσκορπίσθησαν ἢ ἐφονεύθησαν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ συμπλοκῇ. Τὸ θέρος προῦχώρησε ταχέως, ἡ δὲ ἀπώλεια τῶν Ὀθωμανῶν ἦτο ἤδη μεγάλη (συνεπροσοῦτο λέγουσιν εἰς 30,000) καὶ σπουδαία σκέψις ἐγένετο ἤδη περὶ λύσεως τῆς πολιτοκίας. Ἐν μέσον ὁμοῦ ἔμενεν ἔτι νὰ δοκιμῆθῃ τὸ τῆς δωροδοκίας. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀπέτυχε. Μεταξὺ τῶν χιλίων ἀνδρῶν, οἵτινες ἴσταντο ὀπισθεν τῶν τειχῶν τῆς Σφειτιγράδης, εὐρέθη εἰς προδότης, ὅστις ἐγίνωσκε ποῦ νὰ εὔρη τὴν τῆς δοκιμασίας βραχίδα ἐν τῇ πανοπλίᾳ τῶν στρατιωτῶν. Οἱ Βούλγαροι, ἐξ ὧν κυρίως συνέκειτο ἡ φρουρά, εἶχον δυσειδαίμονα φρίκην τοῦ νὰ ἐγγίσωσι ὅτι δῆποτε μολυνθὲν διὰ τῆς ἐπαφῆς πτώματος, καὶ ὅτε πρώταν τινὰ ἐν τῇ δεξαμενῇ τοῦ φρουρίου εὐρέθη κῶνον νεκρῶς δῆλον ἐγένετο ὅτι ἡ ἀμυνα δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ παραταθῇ. Μάτην Παρλιάτος ὁ ἀτρόμητος φρουράρχος ἐπιεν ἐνώπιον αὐτῶν ἐκ τοῦ μινυθέντος ὑδατός· καὶ τοὶ δὲ ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ θυσιάσωσι τὴν ζωὴν των διὰ τελευταίας συμπλοκῆς, δὲν ἐτόλμων νὰ μολυνώσι τὰς ψυχὰς των διὰ τῆς πράξεως, ἣν ἀπῆτουν παρ' αὐτῶν. Ἦρξαντο λοιπὸν αἱ διαπραγματεύσεις, ἐντιμὸι ὅροι παρεχωρήθησαν, καὶ οὕτως ὁ Ἀμουράθ

διὰ στρατηγήματος, ὡς μόνον καρπὸν τῆς κολοσσιαίας ἐκστρατείας τῆς ἡδυνήθη νὰ λάβῃ μικρὸν καὶ ξηρὸν πᾶνμα ἐπὶ τῶν ὄριων τῆς χώρας, ἣν εἶχεν ἔλθει δια νὰ καθυποτάξῃ.

Ὁὐκ ἦσαν ὅμως ὁ Σκενδέρβης δὲν ἡδύναντο νὰ μὴ ἀνησυγῇ, ἀποβλέπων εἰς τὸ μέλλον. Οἱ πόσοι τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἦσαν ἀνεξάντλητοι, καὶ οὐδὲν ἐκώλυε πλέον τὴν συγκέντρωσιν τῆς ἐνεργείας των, ἕνα ἐξαλειψοῖσι τὴν ὕβριν, καὶ παιήσωσιν ἐμποδῶν τὸ κώλυμα, ὅτε, διὰ τῆς ἀκαταπαύστου ἀντιστάσεώς του ἀνεχαίτῃς τὰ ὄπλα τῶν ὀθωμανῶν. Οὐδεὶς ἀπουδαῖος ἀντιπερασπισμὸς προσεδόκατο οὐδαμῶθεν οἱ σύμμαχοί του ἐφαίνοντο χλιαροὶ καὶ ἀνίσχυροί· ἡ ἐξουσία του ἐπὶ πλήθους ἀγερώχων ἀρχηγῶν καὶ ἀδιαλλάκτων, ὅσον ὁ Ἀχ'λλεὺς, προφανῶς ἐκλονεῖτο· ἐπὶ πᾶσι δὲ ταύταις ἡ Σφετιγράδῃ, ἡ κλεις κατὰ τῶν προσεγγίσεων εἰς τὴν Κρούαν, ἡ εἰσοδος, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ κράτος του ἦτο ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἔμενον. Οἱ γιανίτσαροι, εἰς ὧν τὴν φύλαξιν εἶχε παραδοθῆ, ἀνθίσταντο σταθερῶς κατ' ἀλλεπαλλήλων ἐφόδων, γεννημένων τὴν Σεπτέμβριαν καὶ Ὀκτώβριαν, ὁ δὲ Σκενδέρβης ἠθάναντο ζωηρῶς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ οἰκομηθῇ τὰς μικρὰς δυνάμεις του διὰ τὸν κυριώτερον ἀγῶνα κατὰ τὸ ἐπερχόμενον ἔαρ. Διὰ τὸ δὲν ἦτο ἐλιγώτερον ἐπιμελής προπαρασκευάζων τὸν πόλεμον ἢ ἀνδρείος ἐνώπιον τοῦ κινδύνου καὶ οὐδέποτε ἠρεσέθη εἰς πρόσκαιρον αἴγλην καὶ γὰρ τρον, ἐφιέμενος τελείου θριάμβου.

Ἡ τελευταία ἐκστρατεία Ἀμυράθ τοῦ Β' κατὰ τῆς Ἀλβανίας ἤρξατο δι' ἀκωλύτου πορείας ἐπὶ τὴν Κρούαν. Μετ' ἀνάμειξιν πολυπληθεύσεως ἢ ὅσας ἡδύναντο νὰ περιλάβῃ ἡ χώρα ἐξετέλεσεν ὁ δορυκότητω τὸν μεγάλο πρᾶξι στρατιωτικῶν καὶ πειρῶτων· πᾶσα κοιλὰς καὶ φάραγξ ἐπληροῦτο ὑπὸ ἀτελευτήτων σειρῶν καμύλων, φερουσῶν ἐπὶ τῶν καστερικῶν καὶ ἀνωμάλων αὐτῶν νότιων βαρείας πολιορκητικὰς μηχανάς· πρὸ αὐτῶν δὲ προὐχώρουσαν τὰ πυκνά τῶν γενιτσάρων τάγματα, σπορόντων λευκὰς κιδῶρεις καστρώνας καὶ λαμπρὰ περιστόνα· ἐν μεγίστῃ δὲ ἐκτάσει προεταρῶντο σμηνηδῶν οἱ σπαχίδες καὶ ἀκιντζίδες, φέροντες μακρὰς γογγῆας καὶ ρομφαίας κυρτὰς ἐπὶ τῶν ἐφιππίων, περιφερόμενο· ἐπὶ λαθλασίαν καὶ σφαγὴν συμμορίαὶ προσκόπων ἐξ ἀξίπιδων, ἦται εὐδῶων πεζῶν, διηρῶνινοι τους περσελιγμοὺς τῶν δῶν, ἢ ἐξιγνιάζον τὰς ἐνεόρας, ἐν τῷ ἀπειράθῃ μαν πλῆθος ἠκολούθει τῷ στρατοπέδον, καὶ πολυτελεῖ ἀνατολίαν στυλάς καὶ μεσοτήγους

ἵππους, ὄνους, ἡμίονους καὶ ἰσχυροὺς ὀδοκαθαριστὰς κύνας ἀπετέλουν τὴν ὀπισθοπορίαν τοῦ πολυποικίλου ἐκείνου στρατοῦ. Ἡ προσδοκία τῆς προσγγίσεως των ἐφαίνετο ἐν τῇ σιωπῇ καὶ ἐσημῶσει, ἣν προηγῆθη τῆς κα-αστροφῆς τῶν βρυμάτων αὐτῶν τὰ ἀναφύμενα ἴπια εἶχον καταστραφῆ κατὰ διαταγὴν τοῦ Σκενδέρβη, τὰ καρποφόρα δένδρα εἶχον ἀποκοπῆ, τὰ δὲ κτήνη εἶχον ἐκδιωχθῆ. Ὁ Δακίσιος προχωρῶν εἰς τὴν Σκυθίαν δὲν ἀπάντησε χώραν μᾶλλον ἡρημωμένην. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου αἰπὸς νότον καὶ δυσμὰς ἐκτείνουσαι πεδιάδες ἀπὸ τῆς ἕξῃς τοῦ ἔρους Σαρά—Σαδουκ (τότε ὀνομαζομένου Τουμενίστου) πρὸς τὴν θάλασσαν, ἦσαν λευκαὶ ἐκ τῶν σκηνῶν 160,000 ἀνδρῶν, ἡ δὲ πολιορκία τῆς Κρούας παρεσκευαζέτο δραστηριῶς χυτήριον ἰδρύθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ δέκα μεγάλα πληθῆσθια ἐχούθησαν, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἐξ ἔριπτον μύδρους, δύο κανταρίων· τὰ δὲ τέσσαρα ἐξ κανταρίων ἦτοι λιτρῶν 600. Τρία ἔτη βραδύτερον Μωχμέθ ὁ Β' διέσπασε τὴν πύλιν τοῦ Ἄγ. Ῥομάνου (εἰ καὶ κων καλυμμένη τὸπ Καπί, ἦτοι πύλη τοῦ τηλεβόλου) διὰ τεραστίου πυροβολικοῦ, οὕτως τὰ πρότης Κρούας τηλεβόλα ἦταν τὰ πρῶτα δειγμάτια.

Ἐν τούτοις ὁ Σκενδέρβης ἦτο ἔτοιμος, θηρρῶν γαληναίως εἰς τὸ ἔργον του καὶ εἰς ἑαυτὸν. Διήλθε τὰ χειμῶνα ἀπεύδων ἀπὸ τοῦ ἐδὸς ἄκρου εἰς τὸ ἔσπερον τοῦ μικροῦ βασιλείου καὶ ἐπιθερῶν καὶ προτρέπων. Μετ' ἐπιμετρίων λέγουσιν ὡς ποιητῶν, περιεπλανᾶτο διὰ μέτου τῆς χιόνος μέχρι τοῦ κρημνώδους τείγους τῆς Σφετιγράδῃς, καρδοκῶν ἐνκαίριαν δι' αἰνυθίαν ἐφοδῶν. Τόσον πολὺ ἐπικράθη διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ προπυργίου τῶν συνόρων του! Ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀμυνν τῆς Κρούας συνεκέντρου τὰς ζωτικώτερας δυνάμεις του Αἰ ὀχυρώσεις ἐνιαχύθησαν, ἡ φρουρά ἐλαβεν ἐπικουρίας, καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀνεψιῦ τοῦ Βραβίλου Καστριώτου τῷ πυροβολικῶν ὡς εἶχε, ἐν ἐπισημῇ εἰς Γάλλους τινὰς ἐθελοντάς, καταταχθέντες εἰς τὸν στρατὸν τοῦ ἡρωικοῦ ὑπερηγῶν τοῦ σταυροῦ (ἐνομιζόντο δὲ τότε οἱ Γάλλοι ὡς οἱ ἀκιντζίδες καὶ οἱ ὑπερ τὰ στρατεύματα γεγονότες ἀνδρες, ἐστάλησαν εἰς τὰς ἐπὶ τῆς ἀκτῆς Βενετικῆς πόλεις. Ζωοτροφῶν ὑπῆρξεν ἀθῆνος προμήθεια ἐν ταῖς ἀποθήκαις, αὐτὴ δὲ ἡ φύσις ἐχορηγεῖ διηνετώδης καθαρῶτατον ὕδωρ πηγᾶσαν ἀθῆνῶν· ἐκ σπιλαίου, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, διότι κρούα (*) ἐν τῇ

(*) Πιθανὸν ἢ εἶναι τῆς λέξεως κρούα

Ἀλβανικῆ σημαίνει πηγὴ. Τῆς αὐτῆς, ἔγενε ὁ στρατηγικῆς χορῆς, ἦτις παρ' ὅλῳ ἔσωσε τὴν Σφετιγράδην εἰδοποιούμενος διὰ φῶτων ὁ Σκενδέρβης οὐδέποτε ἔλειπε τοῦ νὰ ἐξερρηγῆ μετὰ τοῦ μικροῦ στρατεύματος τῶν ἐμπεροπολέμων μαχητῶν του ὅταν ἐπικειμένη ἔφοδος ἢ ευκαιρία ἀποσπτοῦ ἐρῶν ἐπεκκλείτο τὴν ἀνδρείαν του. Γὰ ἀπειρα πλῆθη τῶν Ὀμυκλιδῶν παρεῖχον ἐτι μᾶλλον ἀθῆνον τροφήν εἰς τὴν μάχικον του, καὶ πῦρνον τὴν ἀμυνητικῶν τῶν φροντιστῶν εἰς τὰς πρῶτας τοῦ πυροβολισμοῦ ἀνταπεκρίνετο ὁ δὲ ἐπανειληγμένον ἐφόδων καὶ σφαγῶν προσεγγίζοντας δε τοῦ μετῶνος τῷ κατὰ χυθῆτι σουλτάνῳ οὐδὲν ὑπελείπετο ἢ νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ τοῦτου δὲ γεννημένου νέας καταστροφῆς ὑφίστατο ὁ ἡττημένος καὶ ἡλαττωμένος στρατός του. Τὸ μέλλον ὅμως, ὡς ἐφῆνε ἀνῆκεν αὐτῷ μετὰ πολλῶν ἐλπίδων ἀποζημιώσεως καὶ ἐκδικήσεως· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος προηγορήθη διὰ τῆς πηνηγορικῆς τελετῆς τῶν γάμων τοῦ υἱοῦ του, καθ' ἣν ἐτελεύτησε προσβληθεὶς ὑπὸ ἀποπνεύσεως, τῇ 5 Φεβρ. 1451, καταλιπὼν σῆμην δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας, ἴσως μείζονος παντὸς ἄλλου ἀπογόνου τοῦ Ὀσμάν. Ἡ Εὐρώπη πᾶσα ἠλάληξεν ἐπὶ τῷ θριάμβῳ τοῦ Σκενδέρβη. Ὁ τῶμος δὲν διήγειρεν ἐν τῇ Δύσει τὸ πάθημα τῆς Κυσσόβης, καὶ τῆς Βόρκης ὑπεχώρησεν εἰς τρέμουταν ἐλπιδὰ τοῦ ὅτι τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ἡπείρου ἠθελον χρησιμεύει ὡς φραγμὸς ἀποτελεσματικὸς κατὰ τοῦ Μουσουλμανικοῦ χειμᾶρου, τοῦ ἀπειλοῦντος νὰ κατὰ κλύῃ τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Προσβέβηι συγχαρητήριον ἀφίκοντο πρὸς τοῦ πάπα Νικολάου Ε' καὶ τοῦ Λουδοῦ τῆς Βουργουνδίας, παρὰ τῶν Βασιλέων Οὐγγαρίας καὶ Νεαπόλεως, καὶ οὐδὲ ἡθενοῦδεις τῶν πρῶτων με κενὰς χεῖρας. Πλὴν δὲ τούτων, διὰ τῆς γενικῆς ἀφῆσεως τῆς Νεαπόλεως πέμψαντος 300,000 μεδίμνων σίτου καὶ 100,000 καπνῆς, ἕνα θεοαπεύση τὴν ζημίαν τῶν καταστροφῶν των θερμῶν, ἔθεν εἰς σιταποθήκην τοῦ νικηφόρου ἀρχιστράτηγον ἐπὶ πρόθησαν ὀμοῦ μετὰ τοῦ ταμείου του. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Βενετία δὲν καθυστέρει κατὰ τὴν ἐκφορῆσιν τῆς χερᾶς τῆς, διὰ τὴν αἰσίαν ἐκβασιν εἰς ἣν ἀθῆνῶς μόνον εἶχε συντελέσει. Ἀληθές δὲ εἶναι ὅτι ἐμποροῦ τῆς Βενετίας κατὰ τὸ ἐλευθέριον πνεῦμα τῆς οὐδετερότητος, ὅτεο τὴν σήμερον ἐμψυχῶνει τὸ ἐμπόσιον, εἶχον ἐροχασθῆ λίαν ἐπικερδῶς τροφοδοτοῦντες τὸν ὀθωμανικὸν στρατὸν διαρκούσης τῆς πολιορκίας, τὰ πάντα δὲ ἀπέληξαν πρὸς μείριστον ὄφελος αὐτῆς. Τὰ χρήματα τῶν ἀπίστων ἦσαν ἐν ταῖς θυλακίαις

τῶν Βενετῶν, τὰ δὲ ὄσα αὐτῶν, ἀνευ οὐδεμιᾶς Βενετικῆς ἐνοχοποιήσεως ἐν τῷ φανερῷ ἐλευκαίνοντο ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Τουμενίστου καὶ ἐν ταῖς στενοπορίαις τοῦ Σακάρου· ἐλευθέρᾳ δὲ ἡ Ἀλβανία ἐξῆκολούθει νὰ ἐνεργῇ ὡς προφύλαγμα μετὰ τῆς Βενετικῆς εὐημερίας καὶ τῶν ὀχληρῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἀπίστων.

(Ἀκολουθεῖ)

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

Ὁ Σουλτάνος νενέχου νκτ νοβλπ κτ

ΛΕΥΚΩΜΑ
ΤΟΡΑ
Τώρα πού 'χ'θ' ἢ ν'χ'τ' ἀγριεμένη,
'Απ' ὄλα τῆς τ' ἀστέρια ὄρφανῆ,
Ποῦ κάτου ἢ γῆ κοιμᾶται τρομασμένη,
Κ' ἐπάνω ρητορεύουν κερανοί.
Τώρα πού ἔχεις φῶς τὴν ἀστραπῆ,
Καὶ δὲ φοβάσαι νὰ παραστρατίης,
'Ελα, γαλανομάτα χαρωπῆ,
Τ' ἀθάνατα νερὸ νά με ποτίης...
Γιὰ νὰ θροσίη λίγο τῆ φωτιά μας
Μὰς ἔστειλ' ὁ Θεὸς μας τέτοιο βράδυ.
'Ελα, ζωὴ μου' ὁ ἔρωσ κι' ὁ ἀδάμας
'Επλάσθηκαν νὰ λάμπουν στὸ σκοτάδι!
(1878)
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Κατὰ τὸν Standard οἱ Γάλλοι θὰ εὐρεθῶσι πιθανῶς ἐκτεθειμένοι καὶ ἀμνηχανοῦντες μετὰ τοῦ νέου Βῆ τῆς Τυνιδος, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἔχωσι πλέον ὑποχείριον ὡς εἶχον τὸν προκάτοχον αὐτοῦ.

Ὁ θάνατος τοῦ Μωχάμετ-ἔς-Σαδὸκ πιθανῶς θέλει παράσχει τῇ Γαλλίᾳ νέας περιπετειάς, διότι οἱ Γάλλοι στρατηγοὶ ἡδύναντο, ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, νὰ ἐνεργῶσιν ὅσα δὲν θὰ δύνωνται πλέον παρ' οὐδενὸς ἄλλου νὰ ἐπιτύχωσιν. Ὁ Σουλτάνος, ἴσως θὰ ἔχη τὸ

δικαίωμα ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ ἀναμιχθῆ καὶ οὗτος, διότι ἐπὶ τέλους, ὁ βένης εἶναι ἀπλοῦς στρατηγός-διοικητὴς τῶν ἐν Τύνιδι θωμανικῶν πόλεων. Ὁλίγην ἀγάπην ἠσθάνετο ὁ Μωχαμέτ Σαδὴκ πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἀπεστέρησαν αὐτὸν τῆς ἐξουσίας του, ἀλλ' ἔμως ποθῶν πάντοτε νὰ διανύσῃ τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του ἐν ἡσυχίᾳ καὶ νὰ ζῆ μετὰ τινος μεγαλοπρεπειᾶς ἀνωδύνου, παρείχε τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς Γάλλους εἰς πλείους ὅσα, τὰ ὅποια δι' αὐτοὺς δὲν ἦσαν ἀνάξια λόγου. Θά ἦεν ἀδύνατον τοῖς Γάλλοις ν' ἀναπληρώσωσι τὸν θανόντα βένη.

Ὁ νόμιμος αὐτοῦ διαδόχος Σιδῆ-Ἀλῆ-Βένης, ὁ ἀναλαβὼν τὰ ἤνια τοῦ κράτους, ἦν ἐπὶ πολὺ ἄσπονδος αὐτῶν ἐχθρὸς, καὶ δὲν εἶναι ἐλπίς νὰ ἔλθῃ ποτὲ ἡ Πύλη εἰς ἐπικουρίαν τῶν Γάλλων, ὅπως ἐξαγάγῃ αὐτοὺς τῶν δυσχερειῶν, εἰς ἃς θὰ εὐρεθῶσιν. Οὐδόλως χαίρομεν ἐπὶ ταῖς δυσχερείαις ταύταις τῆς Γαλλίας καὶ εὐλικρινῶς ὁμολογοῦμεν ὅτι θὰ ἦτο εὐτύχημα, ἐὰν ἠδύνατο νὰ παρέλθωσιν, ἀλλ' ἐὰν ἐπιμένῃ ἀκολουθοῦσα παρομοίαν πολιτικὴν, δέον ἐπίσης νὰ ἀπεδέχεται καὶ τὰς συνεπειάς. Ὁ θάνατος τοῦ βένη τῆς Τύνιδος, τὸν ὅποιον αὐτὴ ἐξεθρόνισε διὰ τῆς βίας, ἀναμιμνήσκει ἡμῖν, ὅτι ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ ταύτῃ ὑπέχει σήμερον εὐθύναις ἡ Γαλλία διὰ τοῦτο.

Τηλεγράφημα πρὸς τὸν Χρόνον τῆς Γαλλίας ἀναγγέλλει ἐπίσης τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Μουσταφᾶ-Μπέν-Ἰσμαίλ.

Ὁ Μουσταφᾶ-μπέν-Ἰσμαήλ, εὐνοσόμενος τοῦ πρόφρον βένη, ἐγκατέλιπε τὴν οἰκίαν τοῦ Σιδῆ-Ἀλῆ-Βένη. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐφάνη εὐνοῦς πρὸς αὐτὸν ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Μουσταφᾶς εἶδεν ἑαυτὸν ἐκτεθειμένον εἰς συνεχεῖς προσβολὰς καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ εἰς τὴν ἐν Τύνιδι οἰκίαν του. Βεβαίως ὅτι θὰ ζήτηθῃ ἀπ' αὐτοῦ λογοδοσίαν διὰ τὴν διαχείρισιν καὶ πιστεύεται ὅτι θ' ἀναγκασθῆ ν' ἀποδώσῃ τοὺς ἠθασαυροὺς τοῦ στέμματος, ὅσους ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ αὐτοῦ ὁ Μωχαμέτ Σαδὴκ τῷ εἶχε δωρήσει.

Ἄλλοι οἱος ἀπὸ ποτε καὶ ἀντὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, οὐδεμίαν δύναται τοῦτο νὰ ἐγγῆ ἐπιρροὴν—ἐπιλέγει ὁ Χρόνος ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἐν Τύνιδι ἐπιρροῆς. Ἡ συνθήκη τοῦ Βάρδου ἀνέθετο εἰς χεῖρας ἡμῶν τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων τῆς ἡγεμονίας καὶ ἡ σύμβασις τοῦ Ρουλίου, ἀφίνουσα εἰς ἡμᾶς ὀλόκληρον τὴν διεύθυνσιν τῆς χώρας, ἀνεδείξε τὸν ἡμέτερον τοποτηρητὴν τὸν ἀλλήθῃ προθυπουργὸν τοῦ Βένη.

Ἀπὸ πολλοῦ οἱ Ρῶσοι ὑποπεύουσι τὴν πολιτείαν τοῦ βασιλέως Μιλάνου, τὸν ὁποῖον κατηγοροῦσιν ὡς γερμανίζοντα. Ἡ ῥωσικὴ ἐφημερὶς Γολὸς ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι ἀπιστεῖ πρὸς τὰ διαθρυλλούμενα, ἔγραψεν ἐσχάτως, ὑποδεικνύουσα τῇ Σερβίᾳ τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς ἤθελεν ἐκτεθῆ ἀκολουθοῦσα τοιαύτην τινὰ πολιτείαν.

Ἄν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν—ἐπιλέγει τὸ ῥωσικὸν φύλλον—τοὺς ἀποδιδόμενους εἰς τὸν βασιλέα Μιλάνου σκοπούς.

Τὸ νὰ ἐπιζητῆ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Αὐστρίας δὲν εἶναι τὸ περᾶπαν ἡ ἀρμόζουσα διαγωγὴ εἰς σλάβον ἡγεμόνα, οὗτινος οἱ ὑπήκοοι οὐδέποτε διεκρίθησαν διὰ τὰς συμπαθείας αὐτῶν πρὸς τοὺς Αὐστριακοὺς.

Ἡ σύγχρονος ἱστορία δύναται νὰ διδάξῃ τὴν Σερβίαν ὅτι καὶ αὕτη δὲν ἔχει νὰ ἐλπίζῃ κρείττονα μοῖραν ἢ τὴν τῆς ὑπηκόου ἀπέναντι τοῦ κράτους τῶν Ἀψβούργων.

Τὸ σλαβικὸν βασίλειον, χάρις εἰς βαθμὴν τινὰ πολιτισμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφθάσε, δύναται καὶ οφείλναι νὰ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν σλαβικῶν κρατῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, ἵνα ἀντιταχθῆ ποτε, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Μαυροβουνίων, φραγμὸς κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἥτις, χάρις εἰς τὴν διπλωματίαν τῆς δύσεως, κατέχει τὴν Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίαν, ὡς ἀφρητρίαν νέων ἐν τῷ μέλλοντι κατακτήσεων, ἐν τῇ σλαβικῇ γῆ τῆς χερσονήσου ταύτης.

Ἄγνωστον τίνες οἱ πρωτοπικροὶ λόγοι, εἰς οὓς ὑπέκει οὗ βασιλεὺς Μιλάνου, ὅστις, ἐπανελθὼν ἐκ Ῥωσίας, ὅπου μάλιστα πρὸ δύο ἐτῶν εἶχεν ἀνέλθει, ἐπιζητεῖ ἐκτοτε τὴν φιλίαν τῆς Αὐστρίας. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ἐκ Σερβίας ἀναγγελίαι ἀποδεικνύουσι καθαρώς ὅτι ὁ βασιλεὺς τοῦ κράτους τούτου, ἐνεργῶν οὕτω, πολιτεύεται ἀνιθέτως πρὸς τὰς συμπαθείας καὶ διαθέσεις τοῦ λαοῦ του.

Ἐν τούτοις ἡ συνέντευξις τοῦ βασιλέως Μιλάνου μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας ἀποδείκνυσιν ὅτι αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς τὸν πρῶτον διαθέσεις δὲν ἔχουσι τι τὸ ὀριστικὸν καὶ βεβαίον.

Ἐξ ὧν ἐν Ρουτσουκίᾳ θὰ διδαχθῆ θὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὰ σχέδιά του, ἐὰν ἀληθῶς τοιαῦτα ἔχῃ σχέδια, στεροῦνται πρακτικῆς ὠφελείας. Ἡ Βουλγαρία κατ' οὐδένα λόγον δύναται νὰ συμμετάσχη πολιτικοῦ τινος συνδυασμοῦ, βασιζομένου ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν διαθέσεων πρὸς τὴν Ῥωσίαν ἐνός τῶν νοτίων σλαβικῶν κρατῶν.

Αἱ ἐφημερίδες τῆς Βιέννης ἐξ ἐνός καὶ τῆς Ῥώμης ἐξ ἑτέρου δὲν παύουσι σχολιάζουσαι τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀντεπισκέψεως τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας εἰς Ῥώμην. Συχνὰ δὲ ἐπερωτήσεις ἐνοχλοῦσι τοὺς ὑπουργούς.

Κατὰ τὴν Neues Wiener Tagblatt οἱ Οὐγγροὶ εἶναι ἐκείνοι, οἵτινες ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀνίστανται πρῶτοι νὰ λαλήσωσιν, οἵτινες ζητοῦσι πληροφροῦν, ὑπεβάλλουσι ἐπερωτήσεις. Ἐσχάτως ἐγένετο τοιαύτη τις μᾶλλον καθωρισμένη ἐπερωτήσις.—Διὰ τί δὲν ἐγένετο ἡ ἀντεπίσκεψις ἐκ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας;—Τοῖς ἐδόθη ἀπάντησις ὅτι, ἐν Ῥώμῃ ὑπάρχει μὲν ὁ Κυρηνάιος λόφος, ἀλλ' ὑπάρχει ἐπίσης καὶ τὸ Βατικάνιον καὶ ἡ παρουσία τοῦ αὐτοκράτορος δύναται νὰ ἐγείρῃ δυσσεβείας παρὰ τῇ ἑτέρᾳ τῶν δύο ῥωμαϊκῶν αὐλῶν. Λέγεται παρὰ τοῖς πολιτικοῖς κύκλοις ὅτι ἡ ἀλλαγὴ, ἡ ἀναγγελθεῖσα, τῆς ἐν Βιέννῃ Ἰταλικῆς πρεσβείας δὲν εἶναι ξένη πρὸς τὴν ἐπερωτήσιν ταύτην καὶ τὴν εὐλικρινῶς δοθεῖσαν ἀπάντησιν.

Ὁ Κόμης Ῥοβιάν ἐθεώρησεν ἑαυτὸν προσβληθέντα, διότι δὲν κατώρθωσεν ὥστε ἡ ἐπίσκεψις τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν Βιένναν.

Κατὰ τὴν Fredemblatt αἱ δοθεῖσαι πληροφορίαι πρὸς τὸν Κόμητος Καλνόνου εἶναι μὲν ἀξίαι προσοχῆς, ἀλλ' οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἐμπλήττον. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας μεταβαίνων εἰς Ῥώμην δὲν δύναται νὰ προσποιηθῆ ὅτι ἀγνοεῖ τὴν ὑπαρξιν τοῦ Πάππα. Ἐξ ἄλλου ἐπίσκεψις αὐτοῦ πρὸς τὸν Πάππαν ἴσως ἠδύνατο νὰ γεννήσῃ πράγματα, ὅσα κάλλιον δι' ἀμρότερα τὰ ἔθνη ἦτο ν' ἀποφύγωσιν. Ὁ ὑπουργὸς Τίτσας καλῶς ἀπήντησεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Σχλάγγ, λέγων ὅτι ἐπιδοκιμάζει τὴν ἀναβολὴν ταύτην, ἵνα μὴ προδικασθῆ ζήτημα μὴ λυθὲν εἰσέτι. Ὁ πρίγκιψ Καλνόνος ῥητῶς διεκλήρυσεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐμφανισθῆ εἰς Ῥώμην ὁ αὐτοκράτωρ, εἰδὼν τοῦ βασιλέως τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Πάππα συγγρόνως. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἰταλία δὲν δεῖχεται νὰ ἀποδοθῆ ἡ ἐπίσκεψις εἰς ἑτέραν πόλιν.

BIBLIΟΚΡΙΣΙΑ
 Louis Buchner.—*Dynamis καὶ ὕλη*, κοινωφελὲς μελέται ἐπὶ τῆς φυσικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἱστορίας, μεταγλωττισθεῖσαι ὑπὸ Α. Π. Φαρμακοπούλου, σπουδαστοῦ τῆς ἐν Παρισίοις ἰατρικῆς σχολῆς. Ἀθήνησι 1882.

Dynamis καὶ ὕλη.—Τοιοῦτον ἔχει τίτλον τὸ περιώνυμον σύγγραμμα τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς Γερμανίας, οὗτινος τὴν μετάφρασιν εἰς Ἑλληνίδα φωνὴν παρέχει ἤδη ἡμῖν ὁ κ. Ἀνδρέας Φαρμακόπουλος. Ἀληθῶς ἐπλήρωσε μέγα κενὸν διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης. Ὁ διερχόμενος τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου τούτου πείθεται ὅτι ὁ μεταφράσας ἐμελέτησε καὶ κατενόησεν ἐπακριβῶς τὸν συγγραφέα καὶ ἀνταπέδωκε μετὰ σαφηνείας οὐ τῆς τυχοῦσιν τὰς ιδέαις τοῦ πρωτοτύπου, εἰς γλῶσσαν καθαρὰν καὶ ρέουσαν. Ἡ ἐργασία ὑπῆρξε μακρὰ, ἐπίπονος, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀξία ἐκτιμήσεως.

Αἱ ιδέαι τοῦ Buchner δὲν εἶναι ἀληθῶς νέαι, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ. Ἐδίδαξαν αὐτὰς πρῶτοι Ἑλληνεὶ φιλόσοφοι. Ἀλλ' ἡ διδασκαλία ἐκείνων ἐστερεῖτο ἐμπειρικῆς βάσεως· τὸ ἔργον συνεπλήρωσεν ἤδη ἡ πρόοδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, αἵτινες ἀνεύρουν τοὺς μηχανικοὺς νόμους τοὺς συνδέοντας τὰ πράγματα αὐτὰ πρὸς τὰς φάσεις τῆς παραγωγῆς, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἀνεύρουν τὴν σταθερὰν σχέσιν τῆς δυνάμεως πρὸς τὴν ὕλην. Ἡ φύσις καὶ ἡ πείρα, ἰδοὺ οἱ ἀκρογωνιαῖοι λίθοι, ἐφ' ὧν ἐγείρεται τὸ σύστημα τούτου. Ὁ κόσμος εἶναι ἀλληλουχία γεγονότων, ἣν πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὡς ἔχει. Πρέπει νὰ νοώμεν—ὡς εἶπεν ὁ Virehow—τὰ πράγματα ὡς ἔχουσιν, οὐχὶ ὡς φανταζόμεθα αὐτά.

Οὗ δυνάμεις ἄνευ ὕλης καὶ πάλιν οὐχὶ ὕλη ἄνευ δυνάμεως. Ἡ δυνάμις χωρισθεῖσα τῆς ὕλης ἀπομένει λέξις κενή. Οἶκον δὴ πᾶσι ἀρχιμὴν ὕλην καὶ ἀνφαντασθῶμεν, ὑπάρχει καὶ ἐν αὐτῇ μεταξὺ τῶν λεπτοτάτων αὐτῆς μορίων ἕλξις καὶ ἀπώσις. Ἡ δυνάμις εἶναι ποιά τις κατάστασις τῆς ὕλης. Τὰς θεμελιώδεις ταύτας ἀρχὰς προπάσων ὁ Buchner ἐπέργεται θαυμάως κατὰ τῶν διαζυζόντων τὴν ὑπαρξιν αὐτοτελῶν δυνάμεων καὶ ἰδίᾳ δημιουργικῆς τινος, ἀφ' ἑαυτῆς ἢ ἐκ τοῦ μηδενὸς παραγούσης τὸν κόσμον. Τὰ μηδὲν εἰχὺ χύμαια, ἢ δὲ ὕλη ἀθάνατος ὑπῆρχε καὶ ἔσεται ἀιώνιος. Καὶ ὁ σοφὸς

Γερμανός, επαναλαμβάνει τον άφορισμόν του Έμπεδοκλέους: — Οί φανταζόμενοι ότι όν τι πράγεται χωρίς να υπάρχει πρόθερον άλλο όμοιον είσι νήπιοι.

Οί νεώτεροι φυσιολόγοι είπόν τώ αὐτῷ δι' άλλης εκφράσεως. Πάν κύτταρον προσέρχεται εκ προϋπάρχοντος κυττάρου. Omne vivum ex ovo.

Η ύλη είναι άρθροτος, άπειρος εν τῷ χρόνῳ και τόπω, οί δε φυσικοί νόμοι είσιν άμετάβλητοι, καθολικοί.

Απόρρητα τῶν αρχῶν τούτων είναι: α) εικόνη ή άρνησις τῆς θεωρίας τῶν πνευματιστῶν περί ψυχῆς και άθανασίας του πνεύματος και περί τῶν έμφύτων έννοιῶν. Η ψυχή έχει έδραν τόν έγκεφαλον, ή άνεξαρτησία του ανθρώπινου πνεύματος εκ του υλικου αυτού όργάνου, είναι άντικρις μύθος. Πάσα ύπερφυσική και άπόλυτος νόησις είναι άδιήατος, και έσπερημένη ύποστάσεως. Τό νοητικόν αναπτύσσεται μετά του αίσθητικού. Αί γνώσεις ήμῶν είναι σχετικαί, προσερχόμεναι εκ τῆς πείρας και παραβολῆς. Πάσα δε ιδέα άποτελεῖ αι άπ' εὐθείας εκ τινος, έξωτερικῆς έντυπώσεως, μεταδοθείσης εις τόν έγκεφαλον ύπό τῶν αίσθήσεων.

Ίδου έν συντόμῳ τῶ σύστημα του Buchner, διά τῶ όποιον εξηγήθησαν έναντίον αὐτου έν Γερμανίᾳ.

Άληθῶς δ κ. Φαρμακόπουλος, έξελληνίζων τῶ σύγγραμμα τούτο, παρέσχε σπουδαιοτάτην τῆς κριτικῆς ύπηρεσίαν. Πρέπει να άναγνωσθῆ, πρέπει να μελετηθῆ ή Buchner. Προβαίνομεν περαιτέρω άκόμη. Πρέπει να συζητηθῶσι και έν Ελλάδι αἱ αρχαί αὐται. Μόνον οὕτω, διά τῆς αντιπαραβολῆς τῶν αντίθετων θεωριῶν, δύναται να έξευρεθῆ ή αλήθεια. Προς τούτο δε δ κ. Φαρμακόπουλος ύπόσχεται συνεχίζων τῶ έργον, να μεταφέρη εις τήν καθ' ήμᾶς φωνήν άπαντα τᾶ συγγράμματα του διασημου καθηγητου, αρχόμενος από τῶν Ομηλιῶν επί τῆς Δαρβινικῆς θεωρίας.

Αποδεχόμενοι τήν ύπόσχεσιν ταύτην, προτρέπομεν αὐτόν να μη όκνησῆ άπέναντι τῶν δυσχερειῶν, αλλά να προβῆ θαρρούντως, βέβαιος ών, ότι του; μόχθου αὐτου θα στέψῃ έν τῷ μέλλοντι πλήρης επιτυχία.

ΕΒΔΟΜΑΣ

25. Οκτωβρίου. — Πρόεδρος τῆς Βουλῆς τῆς δευτέρας συνόδου τῆς Θ'. περιόδου έξελέγη πάλιν δ κ. Κυριδῶν Βαλαωρίτης διά ψήφων 99 επί 176 ψή-

φοφορησάντων. Ο κ. πρόεδρος καταλαμβάνων τήν έδραν νύχκρίστῆς δ. α. τῶν συνήθων τυπικῶν φράσεων τούτων: εκλέξαντας αὐτόν, ύποσχόμενος τόν αὐτόν ζῆλον έν τῇ νέα προεδρείᾳ του, οίον: έξεξε και έν τῇ παρελθούσῃ συνόδῳ.

Υπεγράφη τῶ περί τῆς παραδόσεως τῶν πρᾶξ τῶ σύνορου άφισθητουμένων μερῶν πρωτόκολλον παρά τῶν Έλλήνων και τῶν Όθωμανῶν επιτρόπων άνευ άντιρρήσεως τῶν τελευταίων.

26. Οκτωβρίου. — Έξελέγησαν τᾶ λοιπά μέλη του προεδρείου και καθηρησίαθη αὐτό, εκλεγέντων τῶν μεν κ. κ. Π. Μπούτου, Μιχ. Ρουσοπούλου και Β. Βουδούρη άντιπροέδρων, τῶν δε κ. κ. Εύστ. Κοκκέβη, Κωνστ. Χατζηπαναγιώτου, Δημ. Σταυροπούλου και Άλκ. Μανδάλου γραμματέων.

Βασιλικόν διάταγμα όρίζει άντι τῆς, διά του από 28 Δεκεμβρίου Β. Δ, όρισθείσης ήμέρας έναρξεως και έναρμογῆς του νέου Νομισματικού συστήματος: κατά τόν από 40 Απριλίου 1867 ΣΔ. νόμον 1ης. Ιανουαρίου 1883, τήν 1ην Νοεμβρίου τρέχοντος έτους.

Κατά τόν νόμον τούτον όρίσθη ότι τᾶ ύφιστάμενα χρή του τε δημοσίου και τῶν ιδιωτῶν θα άναχθῶσιν εις φράγκα, ύπολογίζομένης τῆς παλαιᾶς δραχμῆς εις 89 εκατοστά τῆς νέας, διά δε μισθῶς, συντάξεις, άπζημιώσεις, πρόστιμα φόρους κ. τ. λ. θα ύπολογίζηται πρὸς 90 εκατοστά τῆς νέας. Αναγωγή δέν γίνεται ως πρὸς τᾶ δικαιώματα χαρτοσήμου και τελωνείων, άτινα θέλουσι πληρῶνεσθαι από 1ης Νοεμβρίου εις νέας άντι παλαιῶν.

27. Οκτωβρίου. — Έγένετο έν τῇ Βουλῇ ή έκλογή τῶν διαρκῶν επιτροπῶν και του εφόρου του Βουλευτηρίου, εκλεγέντος: ως ταιούτου του τέως εφόρου κ. Τιμαλέοντος Φιλήμονος. Έν τῇ έκλογῇ τῶν επιτροπῶν τῶ ψηφοδέλιον τῆς κυβερνήσεως ύπερίσχυσε διά πλειοψηφίας 28 ψήφων. — Έν τῇ αὐτῇ συνεδρείᾳ τῆς Βουλῆς δ κ. ύπουργός τῶν οικονομικῶν ύπέσχεθη άπολογισμῶν του έτους και συντόμους πληροφορίας περί του ποσῶ τῶν τελευταίων εκκοπέντων χαλκίνων κερματίων, του χρόνου τῆς άποστολῆς αὐτῶν, του τρόπου τῆς κυκλοφορίας και άν έστάλη μέρος αὐτόν εις τραπεζαί του κράτους ή εγένοντο δι' αὐτῶν μεγάλαί πληρώμαί και πρὸς τίνας.

29. — Ο επί τῶν οικονομικῶν ύπουργός υπέβαλεν εις τήν Βουλήν τῶν προϋπολογισμῶν τῶν έ-

ξόδων και εσόδων του Κρατους διά τῶ έτος 1883. Καί τᾶ μεν έσοδα άνέρχονται εις 73,413,610 φρ. τᾶ δε έξοδα εις 72,072,008. Επομένως παρουσιάζει περίσσειμα 1,341,603 φράγκων. Τῶ πλεόνασμα τούτο ύπολογίζει δ κ. ύπουργός επί τῶν επιβληθησομένων φόρων επί τῆς κατανάλωσῆς, ήτοι: θᾶ είσπραχθῶσιν 440,000 φρ. εκ τῆς φορολογίας τῶν πνευματικῶν ποσῶν και του ζήθου, 4,800,000 εκ φόρου επί τῆς κατανάλωσῆς του σιτου, 4,000,000 εκ φόρου όμοίου επί του κοπτομένου καπνου, 4,500,000, εκ τῆς άντικαταστάσεως, τῆς στρεμμάτικῆς φορολογίας τῶν άμπελῶν διά φόρου πρὸς 2 λεπτά τήν έκκν και 700,000 τέλῆς εκ φορολογίας τῶν ευπορευσίμων κινυσιζήλων. Άπᾶσα ή φορολογία μεταβάλλεται εις νέας δραχμάς, και αρχείται δε τῶ δεκατημέριον επί του χαρτοσήμου.

Αύριον άρχεται ή παραδῶσα τῶν άμφισβητουμένων μερῶν. Από του Κρατῆ Δερβέν, όπθεν άρξεται ή εκκένωσις, θέλει προβῆ πρὸς δυσμάς μέγα Γουνίτης, ή τελευταία θέλει εκκενώσει δ τουρκικός στρατός, άποσυρόμενος άπισθεν τῆς από Σηδροπάλουκο μέχρι Κούτρα και καταλείπων πάσας άνεξαρτέως τᾶς πρὸς νότον θέσεις εις τόν έλληνικόν στρατόν. Αφού δε ή επιτροπή βεβαίωσε έξ ιδίας αντιλήψεως, ότι πλήρης έγένετο πανταχῶθεν ή εκκένωσις του ελληνικου εδάφους και ήρησαν οί τουρκικοί σταθμοί, θέλει επιληφθῆ τῆς έξετάσεως τῶν υπό τῶν τουρκικῶν επιτρόπων παραθηνομένων τροποποιήσεω τῆς από Σιδεροπάλουκο μέχρι Κούτρα γραμμῆς, διά τῶν επιτρόπων δ' αὐτῆς ή ελληνική κυβερησις θέλει άκοινώσει, ήν ήθελε κρίνει συμφέροισιν άπόρασιν.

Τᾶ έγκλίνα τῆς ενάρξεως τῶν εργασιῶν του άπ' Αθηνῶν εις Πάτρας: σιδηροδρόμου τελεσθῆσονται έντός όλίγου μεγαλοπρεπῶς. έξ καλουθῶσι δε δραστηρώς αἱ επιχωματώσεις του έτέρου από Βάλου εις Λάρισταν σιδηροδρόμου. Ο ιδιοκτήτης αὐτου λέγει ότι έξεποίησε τᾶ δικαιώματά του πρὸς εταιρίαν βετοχικήν, ήτις προτίθεται να εκδώσῃ μεταχᾶς δια δημοσίου έγγραφῆς.

Ποιμῆν τις τῆς παρᾶ τήν Σύρον εομμονήσου Γιάσου, έγκατέλειπεν εις τᾶ φιλανθρωπικά κληροτήματα τῆς πόλεως ταύτης: όλόκληρον αὐτου τήν περιουσίαν εκ δραχ. 2.630 και τινων ακινήτων. Ο ποιμῆν οὗτος εκκαίτε Κωνσταντίνος Μώραλης.

Εκ τῶν καθ' έλας τῶν αἰνῶν Οκτωβρίου 210

άτροπλοίων διαπλευσάντων τήν διώρυγα του Σουέζ, δύο ήσαν ελληνικά.

Αρχαιοθήτες — Έν ταῖς έν Έπιδάφῳ ενεργουμέναις δαπάνῃ σῆς Αρχαιολογικῆς εταιρίας και τῇ επιστάσει του κ. Καββαδία άνασκαφῆς, άνευρίθη πρὸς ταῖς άλλοις ενεπιγράφοις βάρθροις και ύπερμεγεθεσ ρωμαϊκῶν άνδρῶν άγαλμα άκέφαλον: πρὸ τῆς ανατολικῆς πλευρᾶς του ναου του Ασκληπιου εύρέθησαν κίρμοι γυναικῶν εγονατισμένων και καθημένων και κεφαλή άνδρῶν, ήν έχθηρική χείρ άρπάξει από σῆς κόμης, έξ ου φαίνεται ότι τᾶ ανατολικόν του ναου άέταμα εκοσμείτο διά κεντακρομαχίας. Πρὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς εύρέθησαν ως εκ του αετώματος καταπεσοῦσαι έξ Νηρηίδας, ών αἱ μεν δύο πλεύουσιν επί τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, αἱ δε λοιπαί όχουνται επί ίπποποτάμων χαρρέντως περιπτύσσουσαι τουσ, άχέννας αὐτῶν. Διασπρουνται δε μόνον τᾶ σώματα τῶν τριῶν τελευταίων έν καλήν καταστάσει. Βέβαιον φαίνεται ότι είναι έργον τῆς κατᾶ τᾶ τελευταία έτη τῆς Β' εκατονταετηρίδος άκμαζούσης άττικῆς Σχολῆς. Πρὸς δε εύρέθη μέγχι άνάγλυφον εικονίζον τόν Ασκληπιόν καθήμενον επί μεγαλοπρεπῶς θρόνου, τήν Άγείαν πρὸσ αὐτου, εκατέρωθεν δε παρίστανται γυναικεία μορφή και Νίκη και ύπερμέγεθεσ λιματιοφόρον άγαλμα, τῶ κάλλιστον τῶν έν ταῖς άνασκαφῆς εύρεθέντων ρωμαϊκῶν.

Καί εκ τῶν έν τῇ Ακροπόλει ενεργουμένων άνασκαφῶν προήλθον εις σῆς μαρμαρίνον άγαλμα Ποας ή Αφοδίτης, ως δύναται να συμπεράνη τις εκ του στέμματος, τῶ όποιον φέρε επί τῆς κεφαλῆς, τεθραυσμένον εις τέσσαρα τεμάχια και ύψους 81 εκατοστῶν. Έλλείπει ή δεξιά χείρ διά τῆς άριστερᾶς δε κρατεῖ πτηνόν. Η εκφοράς τῆς μορφῆς εἶνε τραχία και ελαττούται ως πρὸς τήν χάριν μικροῦ γυναικείου άγαλματος εκ λίθου παρίου, ύψους ως 20 εκατοστῶν γαλ. μέτρου, εύρεθέντος και αὐτου έν τῇ αὐτῇ θέσει. Ζωῶνόν σῶσει τόν χρωματισμόν μεγάλη χείρ παρίου λίθου, και αὐτῇ εκει εύρεθείσα. Έκτός τούτων, κατά τῶ δικαίτημα τῆς άνασκαφῆς ταύτης εύρέθησαν και άλλα άξια λόγου άρχαία, επιγραφαί, τεμάχια γλυπτῶν και άγγείων, ών τινα έξαρέτου λεπτότητος, έτι δε και άγαλμάτια χαλκου, ών έν άξιον λόγου.

Ο έφορός κ. Σταυριδάκης επιμελούμενος έσθεσίως τῶν Θησῶν ήν πολλοτήν αρχαιοτήτων δια-

τὸ ἐκεῖ μουσεῖον, ἀνεῦρεν ἐν τῇ θέσει Δράκα τοῦ Ἑρμοκάστρου ἄγαλμα Λαίνης ὀκλαζούσης, μήκους πέντε μέτρων, ἀνευ ὅμως κεφαλῆς, ἥτις ἴσως καὶ αὐτὴ ἀνεξευθῆ μετ' ὀλίγον. Ἐνεργουμένων τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ θεάτρου, ἀνεκαλύφθησαν μέχρι τοῦδε περιβολός τις πλάτους 25 μέτρων καὶ δέκα στῆλαι ἐνεπίγραφοι. Αἱ ἐπίγραφοι αὐταὶ εἶον εἰς αἰολικὴν διάλεκτον γεγραμμένη καὶ τῆς καλλίστης ἐποχῆς. Εἰσέτι δὲν ἐξηκριβώθησαν τὰ ἀνευρεθέντα, ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αἱ ἐνεπίγραφοι στῆλαι ἐστήθησαν ἐκεῖ πρὸς τιμὴν τῶν ἐν Θερμοπούλαις ἢ Πλαταιαῖς πεσόντων Θεσπιέων.

Νεκρολογία. — Ἀπέθανεν ἐν νεαροῦ ἡλικίᾳ ἔτι ὁ Κ. Λαμπαδάριος, συγγραφεὺς κωμωδιῶν ἐπαινεθεισῶν ἐν τῷ Βουτσιναιῶ ποιητικῷ διαγωνισμῷ, διατελέσας μέλος τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρρασσοῦ καὶ κοσμητὸς τῆς Σχολῆς τῶν Ἀπόρων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Δύο ἐσχάτως θέατρα ἐγένοντο παρανάλημα τοῦ πυρός, τὸ ἐν Βαρκελώνῃ θέατρον τοῦ Μαρσίνη, οὗτινος αἱ ζημίαι ὑπολογίζονται εἰς 75,000 ταλλήρων καὶ τὸ ἐν Νέα Ἰόρκῃ Parc-Theater, τὸ ὅποτον κατεστράφη ἐξ ὀγκλήρου. Εὐτυχῶς δὲν συναριθμοῦνται καὶ ἀνθρώπινα θύματα μετὰ τῶν ὑλικῶν ζημιῶν.

* *

— Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Τρία αἰνίγματα τῆς ἱστορίας ὁ κ. Loiseleur ἐδημοσίευσεν ἐν Γαλλίᾳ ἱστορικὴν τινὰ μελέτην, προτιθέμενος τὴν ἐπίλυσιν τριῶν σπουδαιωτάτων ζητημάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων τοσοῦτοι ἐπλάσθησαν μῦθοι καὶ τοσαῦτα ἀντιφατικὰ γινώμει ὑφίστανται. Εἶναι δὲ ταῦτα τὸ τῆς προμελέτης ἐν τῇ σφαγῇ τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου, τὸ ζήτημα τῶν δηλητηριῶν καὶ κατὰ πόσον συμμετέσχεν ἡ Κυρία Montespan καὶ τελευταῖον ἡ ἱστορία τοῦ φέροντος τὴν σιδηρᾶν προσωπίδα ἀνδρός, περὶ τοῦ ὁποίου ἐγράφησαν πλεῖστοι ὄσσι εἰκασίαι.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, λέγουσι τὰ χρονικά, περιηγόμενος ἀπὸ εἰρκτῆς εἰς εἰρκτὴν ἀπέθανεν ἐν Βαστίλλῃ τὴν 19 Νοεμβρίου τοῦ 1703 καὶ ἐτάφη ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαρκιᾶλης ἐν τῇ κοιμητηρίῳ τοῦ ἁγίου Παύλου, ἀφοῦ πρῶτον ἐφρόντισαν νὰ καταστήσωσι δυσδιάγνωστον τὴν μορφήν του. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἀπέξεσαν τοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς του, ἀπέσπασαν τὰς κιγκλίδας τῶν παραθύρων, φοβούμενοι μὴ κρύπτηται τι ὑπ' αὐτάς, δυνάμενον νὰ προδώσῃ τὸ ἀληθές του ὄνομα καὶ παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ τὰ σκεύη καὶ ἐπιπλα τοῦ δωματίου. Ἐρρέθη ὅτι ὁ φέρων τὴν σιδηρᾶν προσωπίδα ἦτο ὁ περιώνυμος Φουκέ· ἀλλ' ἡ ἰδίᾳ αὐτῇ δὲν ἐφάνη πιθανή. Ἐτι ἀπιθανωτέρα εἶναι ἡ γνώμη ἐκείνων, οἵτινες διετίθενται ὅτι ὁ ἄγνωστος οὗτος δεσμώτης ἦτο ὁ νεαρὸς κόμης τοῦ Vermandois, ὅστις ἐφυλακί-

σθηζῆσθε ἐρράπισε τὸν βασιλικὸν δελφίνα καὶ ὅστις ἐγένετο ἄφαντος ἐν ἡλικίᾳ δέκα καὶ ἐξ ἑτῶν. Ἄλλοι ἀποδίδουσι τὴν ἱστορίαν ταύτην εἰς τὸν δοῦκα τοῦ Beaufort, ὅστις ἐγένετο ἐπίσης ἄφαντος, ἄλλοι εἰς ἀνεψιὸν τινὰ τοῦ Ἰακώβου Β'. Ὁ Torin προβάλλει τὸν ὑπουργὸν τοῦ δουκὸς τῆς Μαντούης, Matthioli. Οἱ πλεῖστοι ὁμῶς συμφωνοῦσιν ὅτι ὁ τὴν σιδηρᾶν φέρων προσωπίδα ἦτο διδυμὸς ἀδελφὸς τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', τὸν ὅποτον ἐξηφάνισαν οὕτω, θέλοντες νὰ προλάβωσι τὰς ὀλεθρίας ἀντιζηλίαις τῶν ἀδελφῶν. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη τις γνώμη, καθ' ἣν τὸ παιδίον τοῦτο ἦτο νόθος γέννημα Ἀννης τῆς αὐστριακῆς ἢ μετὰ τοῦ δουκὸς τῆς Βουκιγγάμης ἢ μετὰ τοῦ καρδινάλιου Μαζαρίνου, ὅτε αὐτὴ ἦτο πλέον γῆρα.

* *

— Τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας ἐν Γαλλίᾳ ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς πρυτάνεις, δι' ἧς παρακαλεῖ αὐτοὺς νὰ συμβουλευθῶσι τὰς διαφόρους ἱατρικὰς Σχολὰς καὶ ἀκαδημαϊκὰ Συμβούλια περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς ἀπονομῆς ἀνωτέρου τινὸς ὀπλώματος ἐκείνου τοῦ διδάκτορος τῆς ἱατρικῆς. Τὸ νέον δίπλωμα θὰ φέρῃ τὸν τίτλον doctorat ès sciences médicales· τὰ δὲ ζητήματα, τὸ ὅποτα πρόκειται νὰ ἐξετάσωσι τὰ διάφορα ταῦτα σωματεία, ἐκτὸς τῆς χρησιμότητος, εἶναι πρῶτον τίνες θὰ ἀπαιτῶνται γνώσεις παρὰ τῶν ὑποψηφίων καὶ εἰς τίνας θὰ ὑποκείνεται ἐπομένως δοκιμασία· οἱ μέλλοντες νὰ φέρωσι τὸ ὕπατον τοῦτο ἐπιστημονικὸν πτυχίον.

Τὸ Doctoratum καὶ οἱ κατώτεροι βαθμοὶ καθιερώθησαν τὸ πρῶτον ἐν Βολωνίᾳ περὶ τὰ μέσα τοῦ 16' αἰῶνος· ὀλίγω δὲ βραδύτερον ἀπεδέχθη αὐτοὺς καὶ τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων. Τότε ὑπῆρχον διδάκτορες τῆς θεολογίας, τοῦ δικαίου, τῆς ἱατρικῆς καὶ τῶν τεχνῶν. Τοὺς τελευταίους ὁμῶς τούτους ἀντικατέστησαν εἴτα οἱ διδάκτορες τῶν γραμμάτων. Ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ ἀπονέμουσι καὶ διπλώματα διδασκῶν τῆς μουσικῆς.

* *

— Αἱ κατοικοῦσαι τὰ πλευρὰ τῆς σικελικῆς Αἴτης ἐξήκοντα κοινότητες, ἃς ἀποτελοῦσιν ἐβδομήκοντα πέντε πολίχνια καὶ χωρία καὶ 370,000 κατοίκων, ἐψηφίσαντο ἄρτι τὴν διὰ κοινῆς δαπάνης κατασκευὴν σιδηρᾶς ὁδοῦ πρὸς τὸ ἡφαιστείου τούτου κατὰ τὴν κατωτέραν αὐτοῦ ζώνην· τὸ μήκος τῆς σιδηροστρώτου ὑπολογίζεται εἰς 100 χιλιόμετρα μόνον, ἀλλ' ἐν τούτοις αἱ ἀνωμαλίαι τοῦ ἐδάφους, ὡς ἐκ τῶν μικρῶν κρατηροειδῶν βουνῶν, ἄτινα περιστέφουσι τὴν Αἴτην, παρουσιάζουσι τινὰς δυσκολίας. Ἡ δαπάνη ὑπολογίζεται εἰς 3 ἑκατομμύρια φράγκων.

* *

— Ὁ πολὺς Renan ἐργάζεται ἀπὸ τινος εἰς τὴν συγγραφὴν ἑτέρου βιβλίου, ὅπερ θὰ φέρῃ τίτλον Ἱστορία τοῦ Ἰσραήλ, Ἐπὶ τούτῳ δὲ προτίθεται μετ' ὀλίγον ν' ἀπέλθῃ εἰς Παλαιστίνην, ὅπως ἐκεῖ συμπληρώσῃ τὰς περιγραφὰς του.